

TRŽIŠTE OSIGURANJA ADRIA REGIJE – MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE I SEKTORSKI TRENDovi

*ADRIA REGION INSURANCE MARKET – MACROECONOMIC
ENVIRONMENT AND SECTOR TRENDS*

Sažetak

Uprkos geografskoj i historijskoj povezanosti zemalja ADRIA regije (Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Sjeverne Makedonije, Slovenije i Srbije), razlike u dostignutom nivou ekonomskog razvoja, ali i zaostatak za razvijenim ekonomijama, iz godine u godinu postaju sve izraženije. Ove razlike posebno su vidljive kroz komparativnu analizu makroekonomskog okruženja, koja predstavlja važan aspekt ovog rada. Analizom sektorâ osiguranja u navedenim zemljama dodatno se potvrđuju značajne strukturne i funkcionalne razlike, kao i izražen zaostatak u odnosu na razvijena evropska tržišta. Posebno je evidentna korelacija između razvoja sektora osiguranja i njihovog općeg ekonomskog razvoja, kao i stepena integracije pojedinih zemalja ADRIA regije u Evropsku uniju.

Podaci korišteni za analizu prikupljeni su iz službenih izvještaja statističkih zavoda, centralnih banaka, nadzornih tijela za sektor osiguranja i udruženja osiguravajućih društava u svakoj od zemalja. Vremenske serije koje obuhvataju ključne makroekonomske pokazatelje i pokazatelje razvoja sektora osiguranja odnose se na period od 2007. do 2024. godine, što omogućava sveobuhvatnu analizu dugoročnih trendova i specifične dinamike razvoja u kontekstu višestrukih ekonomskih izazova. Dobijeni rezultati mogu poslužiti kao osnova za kreiranje preporuka usmjerenih ka unapređenju politika ekonomske i finansijske integracije u regiji, s posebnim fokusom na harmonizaciju regulatornih okvira i jačanje sektora osiguranja kao jednog od stubova stabilnog finansijskog sistema.

Ključne riječi: ADRIA regija, makroekonomsko okruženje, sektor osiguranja, komparacija, trendovi

* Ekonomski fakultet, Univerzitet u Tuzli, Ul. Urfeta Vejzagića 8, Tuzla, Bosna i Hercegovina

Summary

Despite the geographical and historical interconnectedness of the ADRIA region countries (Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Croatia, North Macedonia, Slovenia, and Serbia), disparities in the level of economic development – as well as the overall lag behind advanced economies – have been growing increasingly pronounced year after year. These differences are particularly evident through a comparative analysis of the macroeconomic environment, which represents an important aspect of this paper. The analysis of the insurance sectors in the aforementioned countries further confirms substantial structural and functional differences, as well as a significant lag compared to developed European markets. Notably, there is a clear correlation between the level of development of the insurance sector and their general economic development, as well as the degree of integration of individual ADRIA countries into the European Union.

The data used in the analysis were collected from official reports published by national statistical offices, central banks, insurance supervisory authorities, and associations of insurance companies in each country. The time series, covering key macroeconomic indicators and indicators of insurance sector development, span the period from 2007 to 2024. This enables a comprehensive analysis of long-term trends and the specific dynamics of development in the context of multiple economic challenges. The findings may serve as a foundation for formulating policy recommendations aimed at enhancing economic and financial integration within the region, with a particular focus on harmonizing regulatory frameworks and strengthening the insurance sector as one of the pillars of a stable financial system.

Keywords: ADRIA region, macroeconomic environment, insurance sector, comparison, trends

Umjesto uvoda: Transformacija poslovnog okruženja osiguravajućih društava u kontekstu savremenih globalnih izazova

Poslovno okruženje finansijskih firmi, uključujući osiguravajuća društva, tokom posljednjih 20-ak godina drastično se promijenilo širom svijeta pa tako i u ADRIA regiji (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Sjeverna Makedonija, Slovenija i Srbija). Naime, iako ADRIA regija nije bila direktno pogođena *subprime* hipotekarnom krizom u Sjedinjenim Američkim Državama 2007. godine, posljedice globalne finansijske krize iz 2008. godine te globalne recesije koja je uslijedila u periodu 2009-2011. godine (a u pojedinim zemljama i

do 2013. godine), itekako su se osjetile, i to kroz pad stope rasta BDP-a, rast stope nezaposlenosti i povećanje javnog duga.

Period relativne stabilizacije ekonomskih prilika u svijetu nije dugo trajao, jer je dolazak američkog predsjednika Donalda Trumpa prvi put na vlast u Sjedinjenim Američkim Državama 2017. godine označio trgovinski rat sa Kinom, koji je uključivao uvođenje carina na kineski uvoz u vrijednosti od više milijardi dolara (politika „*America First*“). Ove mjere usporile su globalnu trgovinu, pojačale geopolitičke tenzije i pogoršale ionako krhko postkrizno globalno okruženje.

Krajem novembra 2019. godine u kineskom gradu Wuhanu došlo je do širenja koronavirusa Covid-19, dok su prvi potvrđeni slučajevi izvan Kine registrovani već u januaru 2020. godine. Svjetska zdravstvena organizacija proglasila je pandemiju 11. marta 2020. godine. Iako je u prošlosti bilo pandemija koje su odnijele daleko veći broj ljudskih života (npr. procjenjuje se da je španska groznica početkom XX stoljeća odnijela više od 50 miliona života), pandemija Covid-19 (s približno sedam miliona smrtnih slučajeva) bila je jedinstvena zbog globalne primjene *lockdowna* (tj. mjerâ ograničavanja kretanja i privrednih aktivnosti u cilju suzbijanja virusa). Upravo su mjere ograničavanja i zatvaranja predstavljale transmisijski mehanizam kojim se zdravstvena kriza pretvorila u globalnu ekonomsku krizu.

Iako je Svjetska zdravstvena organizacija proglasila kraj pandemije 5. maja 2023. godine, geopolitičke tenzije nisu jenjavale. Početak rata u Ukrajini, 24. februara 2022. godine, izazvao je velike poremećaje u globalnoj ekonomskoj dinamici – uključujući rast cijena energenata (nafte, plina i električne energije), prekide u lancima snabdijevanja osnovnim prehrambenim i sirovinskim proizvodima te povećanje stope inflacije. Ovi efekti posebno su pogodili evropske ekonomije, ali su se proširili i na globalni nivo, u smislu geopolitičke i tržišne neizvjesnosti. Situaciju je dodatno pogoršao oružani sukob na Bliskom istoku koji je izbio 7. oktobra 2023. godine, nakon kojeg su oružane snage Izraela započele široku vojnu operaciju u Pojasu Gaze, praćenu intenzivnim bombardovanjem urbanih područja. Ovaj sukob doveo je do velikog broja civilnih žrtava i izazvao ozbiljnu humanitarnu krizu, uključujući znantna ograničenja pristupa hrani, vodi, medicinskoj pomoći i osnovnim energentima.

Povrh toga, na početku drugog mandata, 2. aprila 2025. godine („*Liberation Day*“), predsjednik Trump napravio je radikalan zaokret prema protekcionizmu u američkoj trgovinskoj politici, uvodeći sveobuhvatne carine na uvoz iz više od 60 zemalja. Pored osnovne stope od 10 %, uvedene su i znatno više tarife za pojedine ključne trgovinske partnere poput Kine, Evropske unije, Japana i Vijetnama. Ove mjere izazvale su značajnu zabrinutost zbog potencijalnih posljedica na globalnu ekonomiju, uključujući dodatne poremećaje u lancima snabdijevanja, povećanje troškova za potrošače i usporavanje ekonomskog

rasta. Vrlo brzo Trump je suspendovao carine na 90 dana prema svim zemljama osim Kini.

Svi ovi ključni događaji na ekonomskom i geopolitičkom planu značajno su utjecali na osiguravajuću industriju, kako globalno tako i regionalno. Globalna finansijska kriza, koja je izvorno potekla iz samog finansijskog sistema, donijela je izazove u upravljanju imovinom i obavezama osiguravajućih društava i ubrzala primjenu regulatornog okvira Solventnosti II, što je nedavno kompletirano korjenitim promjenama u finansijskom izvještavanju osiguravajućih društava primjenom međunarodnog standarda finansijskog izvještavanja (MSFI 17) – Ugovori o osiguranju.

Tokom pandemije, osiguravajuća društva suočila su se sa pandemijskim rizikom, koji zajedno sa rizikom dugovječnosti predstavlja tzv. *emerging* rizike, koji iziskuju potrebu za dodatnim pokrićima u zdravstvenom i životnom osiguranju. Pandemijski rizik doveo je do porasta zdravstvenih rizika i rastuće potražnje za odgovarajućim oblicima osiguranja, što zahtijeva sistematski i holistički pristup osiguravatelja. Očekuje se da će, s obzirom na rast svjetske populacije (ca osam milijardi stanovnika) i veliku mobilnost ljudi, pandemije postati sve učestalije – možda čak svakih sedam godina. Švicarski osiguravatelj i reosiguravatelj, Swiss Re, upozorava da nedovoljno finansiranje javnog zdravstva ima negativne posljedice na morbiditet, mortalitet i BDP zemlje, kao i da je potencijalno pogoršanje morbiditeta i trend mortaliteta kritično za procjenu rizika i ishod osiguranja.

U izmijenjenim uslovima poslovanja – koji se sve češće nazivaju četvrtom industrijskom revolucijom ili industrijom 4.0 – osiguravajuća društva suočavaju se s potrebom kontinuiranog praćenja tehnoloških inovacija, uključujući mašinsko učenje, *Big Data*, virtuelne agente i druge tehnologije koje potpomažu primjenu vještačke inteligencije, kao i rastućim trendom digitalizacije poslovanja. Konsekventno, potencijalne štete od *cyber* napada, kao i terorizma, postale su sastavni dio ambijenta u kojem osiguravatelji posluju. S druge strane, porast digitalnih prijetnji ishoduje sve većom potrebom za *cyber* osiguranjem.

Zahtjevi Z generacije (rođenih između sredine 1990-ih do ranih 2010-ih) specifični su u odnosu na ranije generacije osiguranika i dodatno komplikuju poslovne modele osiguravatelja (npr. zahtjevi za personalizovanim paketima osiguranja). Povećana cijena goriva i drugih energenata i dalje je činjenica, kao što su to i povećana cijena rada, povećana cijena dijelova, povećana cijena vozila, a što sve skupa utječe na porast visine isplaćenih šteta. Osiguravajuća društva nastoje ublažiti utjecaj inflacije odgovarajućim usklađivanjem prvenstveno putem franšiza i individualizacije premije. Također, izazovi pred osiguravajućim društvima odnose se i na proces deregulacije tržišta obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti, nadolazeću primjenu novih regulatornih propisa i međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja,

prvenstveno MSFI 17, što zahtijeva investicije u tehnologiju i obuku osoblja (primjera radi, ovo se odnosi na zemlje ADRIA regije koje nisu članice Evropske unije premda su vršena određena usklađivanja, dok su Slovenija i Hrvatska u obavezi usklađivanja sa EU zakonodavstvom, a samim tim i primjene Solventnosti II od početka 2016. godine te MSFI 17 od početka 2023. godine). Jedan od ključnih odgovora osiguravatelja mora biti strateška agilnost u suočavanju s promjenama u poslovnom okruženju.

Pored toga, klimatske promjene, nastale kao posljedica efekta staklene bašte,¹ značajno utječu na prirodne katastrofe koje iz perspektive osiguranja najviše zabrinjavaju – potrese, uragane, poplave, oluje, tuče i šumske požare. One postaju sve češće i dolaze sa sve većom razornom snagom. Događaji koji su nekada bili rijetki, od 2016. godine dešavaju se u prosjeku između jednom i četiri puta godišnje, što dodatno povećava izloženost osiguravatelja. Nekada karakteristične za hladnija godišnja doba, današnje poplave sve više nastaju kao posljedica globalnog zagrijavanja i promjena u obrascima padavina. Među novijim primjerima prirodnih nepogoda su razorne poplave u Rumuniji, Češkoj, Poljskoj, Austriji i Njemačkoj u septembru 2024. godini, zatim u Bosni i Hercegovini početkom oktobra iste godine te katastrofalne bujične poplave u Španiji krajem tog mjeseca. Superćelijske grmljavinske oluje, koje su izazvale tornado u Italiji i Sloveniji u avgustu 2023. godine, kao i snažne olujne ćelije koje su pogodile Sloveniju u julu 2024. godine, dodatno potvrđuju porast ekstremnih meteoroloških pojava. Takvi događaji usloveli su rastuću potrebu za osiguranjem, kao i reosiguranjem, s obzirom na veliku vrijednost procijenjenih ekonomskih gubitaka i, nažalost, ljudske žrtve. U posljednjih 30-ak godina štete od prirodnih katastrofa u odnosu na BDP su više nego udvostručene, što ukazuje na rastuću ranjivost ekonomija. Bez uključivanja država kao krajnjih reosiguravatelja jaz između ekonomskih i osiguranih šteta od prirodnih katastrofa bit će sve veći – na globalnom nivou iznosi ca 50 %, dok je u Evropi tokom 2023. godine iznosio 25 % (Swiss Re Institute, 2024).

Paralelno s ovim izazovima, tranzicija s tradicionalne ka održivoj ekonomiji sve snažnije stavlja fokus na razvoj i ponudu zelenih proizvoda i/ili usluga u sektoru osiguranja (kao što su osiguranje za obnovljive izvore

1 Efekat staklene bašte je prirodni proces koji omogućava održavanje života na Zemlji tako što atmosfera zadržava dio toplote koju Sunce zrači prema Zemljinoj površini. Bez ovog procesa, prosječna temperatura na planeti bila bi ca -18 °C, dok se zahvaljujući prisustvu stakleničkih gasova (CO₂, CH₄, N₂O, HFCs i dr.) temperatura održava na prosječno ca 15 °C. Međutim, ono što zadnjih decenija imamo (ili, preciznije rečeno, od industrijske revolucije 1880-ih), kada je u pitanju efekat staklenika, je proces zagrijavanja planete Zemlje koji je nastao narušavanjem energetske ravnoteže između količine zračenja koje Zemljina površina prima od Sunca i zračenja koje se vraća u svemir. Međunarodni sporazumi, poput Pariškog klimatskog sporazuma iz 2015. godine, imaju za cilj ograničiti porast globalne prosječne temperature na ispod 2 °C, uz težnju da se porast ograniči na 1,5 °C u odnosu na predindustrijski nivo. Ovo je od suštinskog značaja za ublažavanje najtežih posljedica klimatskih promjena, uključujući ubrzano topljenje glečera, porast nivoa mora, sve češće ekstremne vremenske nepogode i ugrožavanje ekosistema i poljoprivrede.

energije, ESG-relevantni portfoliji i sl.), čineći ovu temu izuzetno značajnom za strateški razvoj industrije. Osim toga, budući da izračunavanje ugljičnog otiska predstavlja ključnu komponentu naporâ za smanjenjem emisija gasova koji izazivaju efekat staklene bašte i borbe protiv globalnog zagrijavanja, osiguravajuća društva treba aktivno da rade na smanjenju svog ugljičnog otiska kroz optimizaciju poslovnih procesa, prelazak na digitalne kanale i ulaganja u energetske efikasnu infrastrukturu.

* * * * *

Posljednji publikovani podaci, preuzeti iz izvještaja relevantnih institucija zemalja ADRIA regije, omogućavaju identifikaciju određenih obrazaca u razvoju sektora osiguranja ADRIA regije, kao i rasvjetljavanje njegove povezanosti s općim makroekonomskim tokovima regije kroz komparativnu analizu. Uporredna analiza s razvijenim tržištima dodatno doprinosi identifikaciji ključnih slabosti te ukazuje na moguće pravce budućeg razvoja sektora.

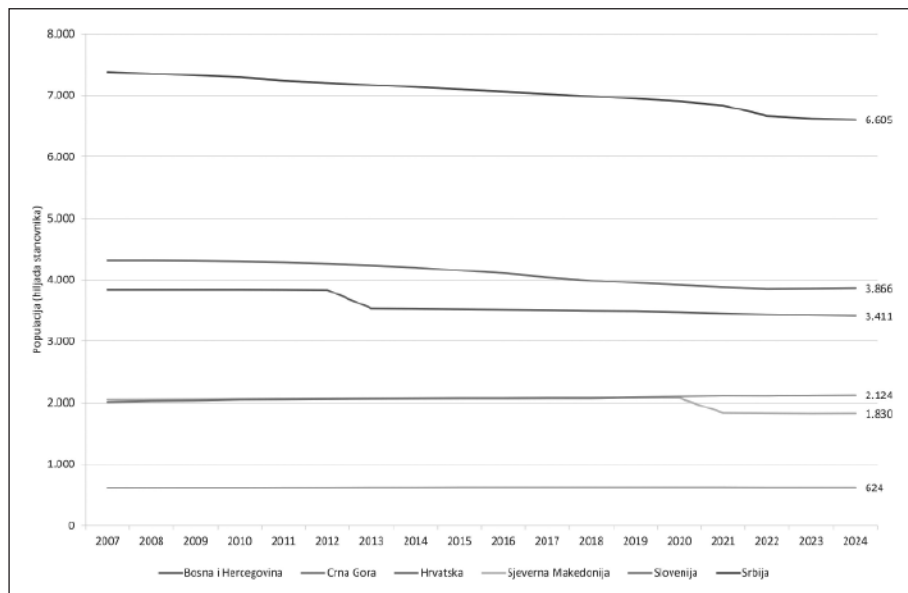
Prvi dio rada usmjeren je na analizu kretanja ključnih makroekonomskih pokazatelja u regiji, čime se omogućava sagledavanje efekata recentnih kriza i diferencijacija među zemljama. Drugi dio donosi pregled temeljnih pokazatelja razvoja sektora osiguranja po zemljama regije, pri čemu je jasno vidljivo da je većina tržišta nastavila rast i tokom 2024. godine, prateći trendove prethodnih godina. U okviru analize vršeno je poređenje sa zemljama članicama Evropskog ekonomskog prostora (*European Economic Area* – EEA), i zemljama Srednjoistočne Evrope (*Central Eastern Europe* – CEA), kao i komparacija sa rezultatima bankarskog sektora regije te utvrđena korelacija sa kretanjima u makroekonomskom okruženju i procesom evropskih integracija. Treći i četvrti dio rada donose detaljnu analizu sektora osiguranja regije u 2024. godini, s naglaskom na pojedinačne segmente poslovanja, strukturu premije i vlasničku strukturu.

1. Specifičnosti makroekonomskog okruženja ADRIA regije

Pregled ključnih makroekonomskih pokazatelja zemalja ADRIA regije omogućava pozicioniranje pitanja razvoja tržišta osiguranja unutar šireg okvira globalnih ekonomskih kretanja i posljedica recentnih kriza – najprije one izazvane pandemijom Covid-19, a potom i krize prouzrokovane ratom u Ukrajini. Komparativna analiza makroekonomskih pokazatelja u 18-ogodišnjem periodu (2007-2024.) pruža uvid u dominantne trendove od početka globalne finansijske krize, s posebnim fokusom na promjene u makroekonomskom okruženju u 2024. godini u odnosu na prethodnu godinu.

Na Slici 1, koja prikazuje kretanje ukupnog broja stanovnika po pojedinim zemljama regije, može se uočiti kontinuiran trend depopulacije, osim u Sloveniji, gdje je prisutan blagi rast broja stanovnika.

Slika 1. Ukupna populacija zemalja ADRIA regije u periodu 2007. – 2024. godine

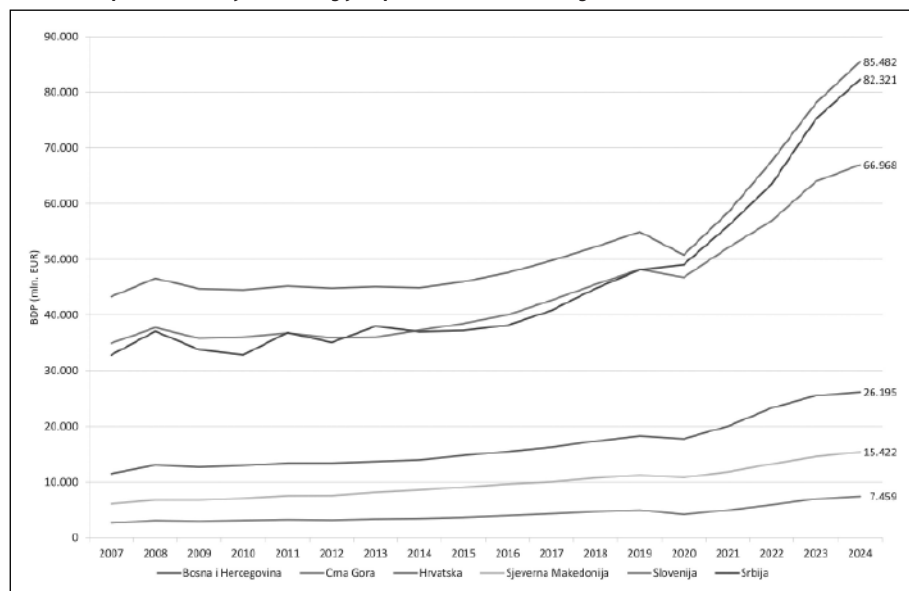
Ukupan broj stanovnika ADRIA regije u 2024. godini bio je 18,5 miliona, što čini tek 4,1 % ukupne populacije 27 zemalja Evropske unije, koja je iste godine dostigla 449,3 miliona stanovnika.²

U poređenju s 2007. godinom, ukupna populacija regije smanjena je za 8,6 % (odnosno 1,7 miliona), dok je u odnosu na 2023. godinu zabilježen pad od 0,1 % (12,4 hiljade stanovnika). Trend depopulacije moguće je objasniti spletom međusobno povezanih faktora, uključujući demografsko starenje, visoku stopu nezaposlenosti, prisustvo korupcije te izražene migracione tokove prema zapadnoevropskim zemljama.

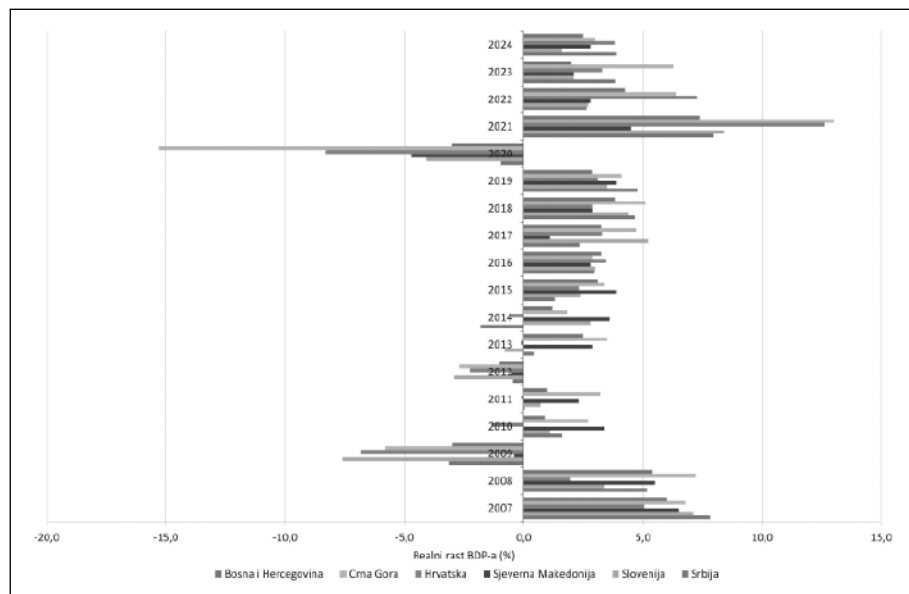
Ukupni BDP regije u 2024. godini iznosio je 283,8 milijardi EUR, što predstavlja svega 1,6 % ukupnog BDP-a Evropske unije, koji je u istom periodu iznosio 17.935,5 milijardi EUR. Grafički prikazi kretanja BDP-a, kao i realnog rasta BDP-a, za period 2007-2024. godina dati su na slikama 2 i 3. Prosječna stopa realnog rasta BDP-a za zemlje regije bila je 2,9 %, dok je u Evropskoj uniji stopa rasta u 2024. godini bila 1,0 %.

² Podaci za Evropsku uniju preuzeti su iz baze podataka Eurostat (<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, pristupljeno: 8. 4. 2025.).

Slika 2. Ukupni BDP zemalja ADRIA regije u periodu 2007. – 2024. godine

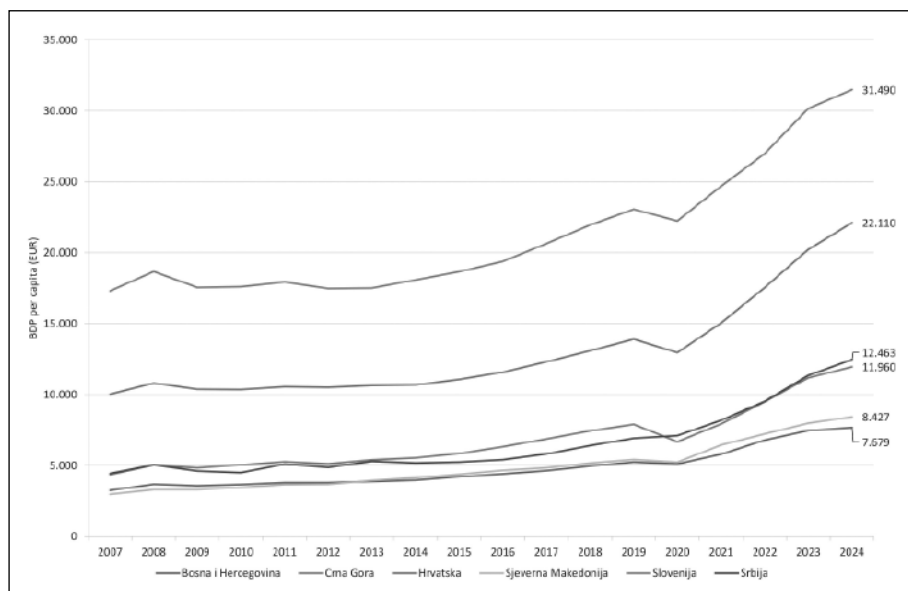

Slika 3. Realni rast BDP zemalja ADRIA regije u periodu 2007. – 2024. godine

BDP po stanovniku u ADRIA regiji iznosio je u 2024. godini 15.376 EUR i daleko je ispod prosjeka Evropske unije od 39.660 EUR (tj. 2,6 puta je manji od prosjeka Evropske unije). Ipak, BDP po stanovniku u regiji povećan je za 7,5 % (1.070 EUR) u 2024. u odnosu na prethodnu godinu. Slovenija (31.490 EUR) ima najveći BDP po stanovniku u regiji, koji je u 2024. godini dostigao 79,4 % prosjeka Evropske unije, dok ostale zemlje regije, izuzev Hrvatske (22.110 EUR), ostvaruju BDP po stanovniku znatno ispod 20.000 EUR.

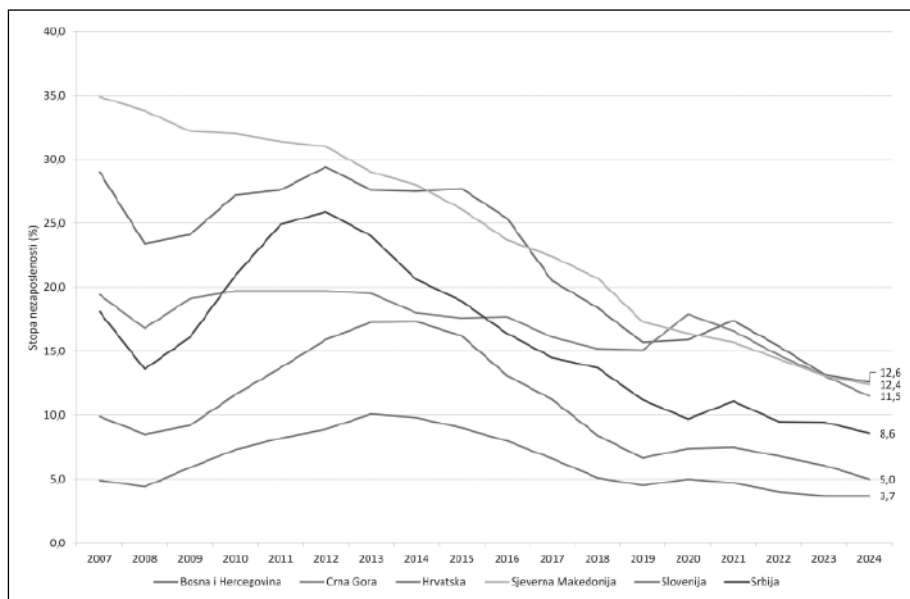
Slika 4. BDP po stanovniku zemalja ADRIA regije u periodu 2007. – 2024. godine

Većina stranih direktnih investicija u regiji rezultat je međuregionalne saradnje, dok preostali dio dolazi iz Evropske unije, Kine, Bliskog istoka i Ruske Federacije. Iz perspektive međuregionalne saradnje, Slovenija se izdvaja kao najveći investitor u regiji. Strani investitori pokazuju najveći interes za energetske i finansijske sektor, dok je sve izraženija zainteresovanost i za prerađivačku industriju – posebno automobilske sektor, proizvodnju organske hrane i pića – kao i za ulaganja u infrastrukturu i turizam.

U posmatranom periodu zemlje ADRIA regije pretežno se suočavaju s visokom stopom nezaposlenosti (posebno mladih), kao što je prikazano na Slici 5.

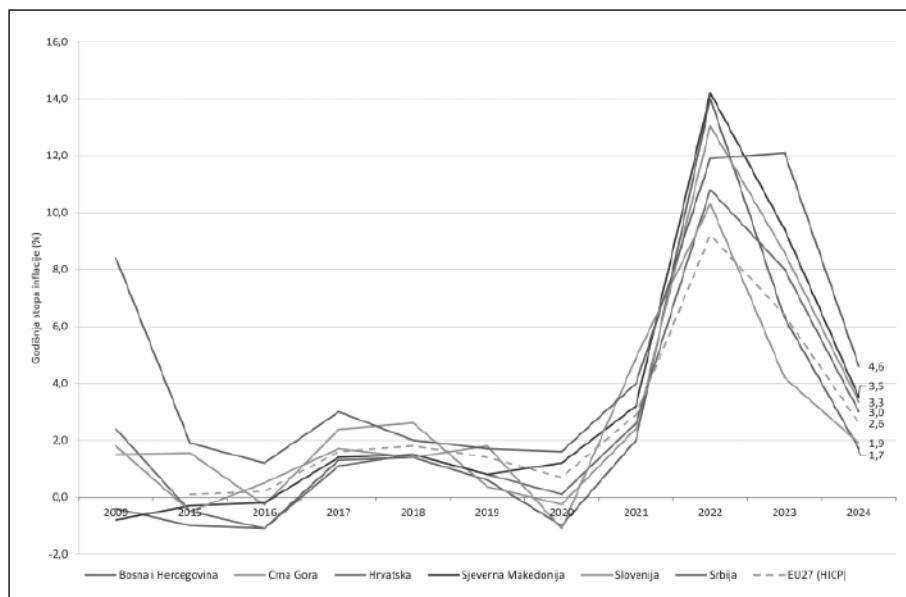
Slika 5. Stopa nezaposlenosti u zemljama ADRIA regije u periodu 2007. – 2024. godine

Iako je u posljednjim godina zabilježen značajan trend opadanja stope nezaposlenosti u svim zemljama regije, visoka stopa nezaposlenosti mladih ljudi i dalje predstavlja ozbiljan izazov. U tom kontekstu, sve izraženiji je trend migracije mladih, nezaposlenih, ali visokoobrazovanih osoba ka zemljama Evropske unije, što postaje ozbiljna prijetnja za dugoročni socioekonomski razvoj regije, posebno u uslovima sve većeg otvaranja tržišta rada Evropske unije. Istovremeno, udio radno sposobnog stanovništva opada usljed nepovoljnih demografskih kretanja pa zemlje regije pretežno bilježe nepovoljan odnos između broja zaposlenih i penzionisanih lica, što dodatno opterećuje sisteme socijalnog, penzionog i zdravstvenog osiguranja.

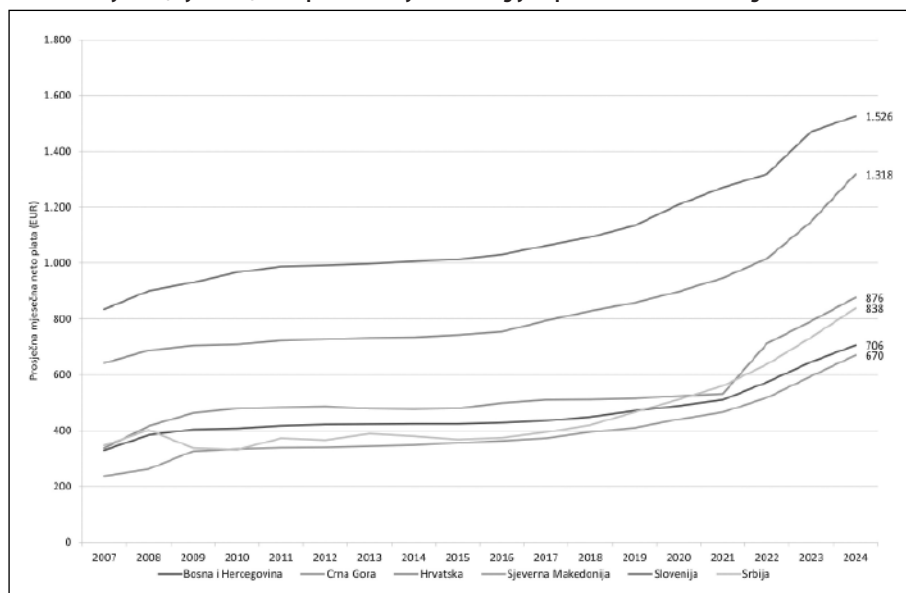
Inflacija se, bez sumnje, nametnula kao jedan od najozbiljnijih makroekonomskih izazova za ekonomije regije u posljednjih nekoliko godina. Kako je prikazano na Slici 6, prosječne godišnje stope inflacije u zemljama regije, nakon izuzetno visokih vrijednosti zabilježenih tokom 2022. godine, bilježe pad u 2023., a još izraženiji u 2024. godini. Izuzetak predstavlja Srbija, gdje je stopa inflacije nastavila rasti i u 2023. godini, dostigavši 12,1 %, dok je značajan pad zabilježen tek u 2024. godini, kada je iznosila 4,6 % – što je, ipak, i dalje najviša stopa u regiji. Nasuprot tome, najniža stopa inflacije u 2024. godini zabilježena je u Bosni i Hercegovini (s implementiranim *currency board* aranžmanom i eurom kao sidro valutom), gdje je iznosila 1,7 %. Slično kretanje inflacije bilo je zabilježeno i u Evropskoj uniji u kojoj je u 2024. godini stopa inflacije iznosila 2,6 % (harmonizirani indeks potrošačkih cijena, HICP).

Slika 6. Prosječna godišnja stopa inflacije zemalja ADRIA regije u periodu 2014. – 2024. godine

Slika 7 prikazuje kretanje prosječne (mjesečne) neto plate u pojedinim zemljama ADRIA regije u periodu od 2007. do 2024. godine.

Slika 7. Prosječna (mjesečna) neto plata zemalja ADRIA regije u periodu 2007. – 2024. godine

U 2024. godini najveća prosječna (mjesečna) neto plata zabilježena je u Sloveniji i iznosila je 1.526 EUR, dok je Hrvatska slijedi sa 1.318 EUR. U ostalim zemljama regije prosječne (mjesečne) neto plate i dalje su znatno ispod 1.000 EUR. Ipak, sve zemlje ADRIA regije u 2024. godini bilježe primijetan rast prosječne (mjesečne) neto zarade u poređenju s prethodnim godinama (u prosjeku 10,2 %).

2. Trendovi na tržištu osiguranja ADRIA regije

U 2024. godini nije bilo značajnih promjena u regulatornom i institucionalnom okviru tržišta osiguranja u ADRIA regiji. Međutim, početkom januara 2023. godine, u Sloveniji i Hrvatskoj započela je puna primjena MSFI 17, budući da je Evropska komisija odobrila njegovu primjenu od tog datuma, s tim što su pojedine zemlje članice mogle imati prelazna razdoblja ili dodatne smjernice kako bi olakšale prilagođavanje osiguravajućih društava na novi standard. Ovaj standard predstavlja temeljnu promjenu u načinu priznavanja prihoda i obaveza u sektoru osiguranja, s ciljem povećanja transparentnosti i uporedivosti finansijskih izvještaja osiguravajućih društava. Prvi izvještaji Evropske agencije za osiguranje i strukovno penzijsko osiguranje (*European Insurance and Occupational Pensions Authority* – EIOPA) nagovještavaju da je početak primjene standarda imao različite efekte na osiguravatelje i u većini slučajeva prouzrokovao je povećanje obaveza i, kao posljedicu toga, smanjenje (adekvatnosti) kapitala.

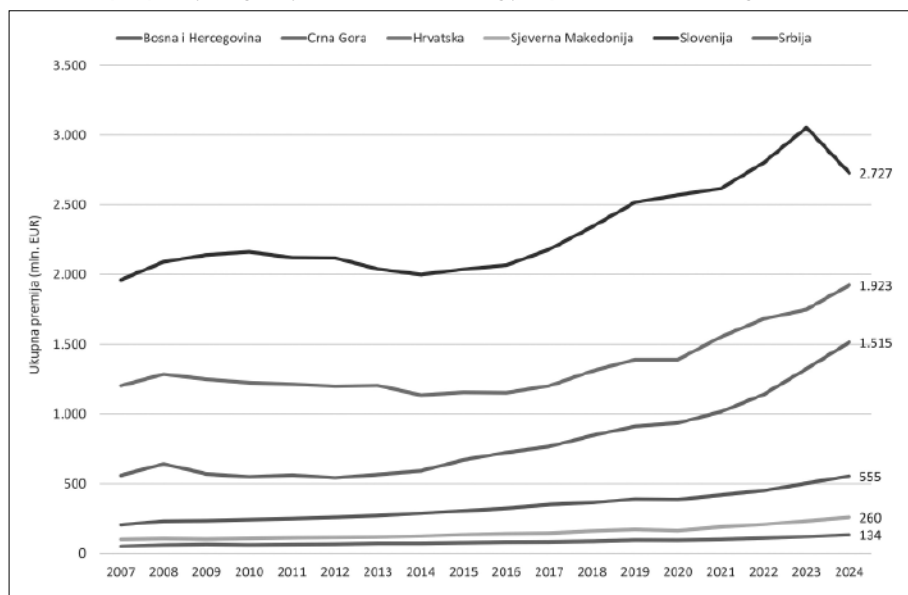
Zemlje ADRIA regije koje nisu članice Evropske unije (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija i Sjeverna Makedonija) odgodile su implementaciju MSFI 17, kao i regulatornog okvira Solventnost II. U tim zemljama proces prilagođavanja regulatornim standardima Evropske unije odvija se sporije, usljed institucionalnih izazova i ograničenih kapaciteta. Pored toga, liberalizacija tržišta osiguranja od automobilske odgovornosti nalazi se u različitim fazama implementacije i još uvijek su prisutne administrativno regulisane tarife premija. Nadzor nad sektorom osiguranja ostao je nepromijenjen, pri čemu su zadržani postojeći modeli supervizije, uglavnom zasnovani na institucionalnim okvirima uspostavljenim tokom prethodnih par decenija.

Sektor osiguranja u zemljama regije i u 2024. godini pokazao je visok stepen otpornosti na recentna globalna ekonomska kretanja i može se konstatovati da su sva tržišta, izuzev Slovenije, nastavila da rastu kao i prethodnih godina. Komparativna analiza tržišta osiguranja u zemljama ADRIA regije i poređenje sa podacima za zemlje članice Evropskog ekonomskog prostora (EEA)³, za koje podatke o sektoru osiguranja prikuplja EIOPA, i cijelu regiju

3 EEA je prošireno područje jedinstvenog tržišta Evropske unije koje, pored članica EU-27, uključuje i tri zemlje članice Evropskog udruženja za slobodnu trgovinu (EFTA): Norvešku, Island i Lihtenštajn. Članica EFTA još je i Švicarska, međutim, ona nije članica EEA, već sarađuje sa Evropskom unijom kroz posebne bilateralne sporazume.

Srednjoistočne Evrope (CEE) otkriva raznolikost tržišta po pojedinim specifičnim kriterijima.⁴ Posljednji objavljeni podaci za EEA⁵, kao i CEE⁶, odnose se na 2023. godinu i oni su korišteni za komparativnu analizu. Prilikom analize podataka treba imati u vidu da podaci za EEA uključuju i tržište Slovenije i Hrvatske, a podaci za CEE i sve zemlje ADRIA regije. Za zemlje ADRIA regije koje teže članstvu u Evropskoj uniji poređenje sa EEA zemljama pokazuje koliko su blizu punoj integraciji, dok poređenje sa CEE zemljama pomaže u mapiranju razlika i prioriteta za harmonizaciju.

Slika 8. Ukupna premija osiguranja na tržištima ADRIA regije u periodu 2007. – 2024. godine

Ukupna premija osiguranja zemalja ADRIA regije u 2024. godini iznosila je 7.114,1 miliona EUR, uz rast od 1,9 % u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj rezultat dolazi nakon rekordnog rasta tržišta osiguranja regije ostvarenog u 2023. godini, koji je bio najviši još od 2007. godine. Usporedbe radi, ukupna premija osiguranja članica EEA u 2023. godini iznosila je 1.217,1 milijardi EUR,

4 Za analizu su korišteni podaci koji su u vrijeme pisanja ovog rada objavljeni u službenim izvještajima relevantnih institucija za svako pojedinačno tržište osiguranja (institucija za superviziju sektora ili udruženja osiguravatelja). Izuzetak je jedino tržište Srbije za koje Narodna banka Srbije u vrijeme izrade analize nije bila objavila službene podatke za 2024. godinu pa su korišteni podaci preuzeti iz izvještaja koji je objavila Privredna komora Srbije. Za Sloveniju su korišteni preliminarni mjesečni podaci koje je Slovensko udruženje osiguravatelja objavilo za decembar 2024. godine.

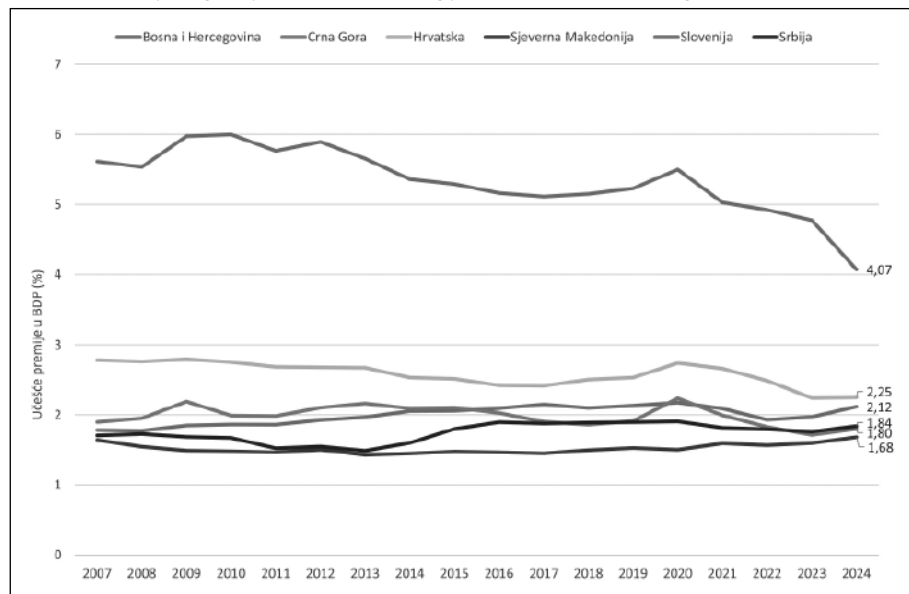
5 Korišteni su izvještaji o premiji koje EIOPA prikuplja za pojedinačne osiguravatelje po zemljama članicama EEA.

6 XPRIMM Insurance Publications, 2024, Insurance report, Full Year 2023.

što je čak 174 puta više od premije zemalja ADRIA regije u 2024. godini. U odnosu na CEE, koja je u 2023. godini zabilježila ukupnu premiju od 49.109,2 miliona EUR premije, ADRIA regija je u 2024. godini imala 6,9 puta niži nivo premije. Ovi podaci jasno ukazuju na značajan razvojni jaz između ADRIA regije i razvijenih dijelova Evrope kada je u pitanju veličina tržišta osiguranja.

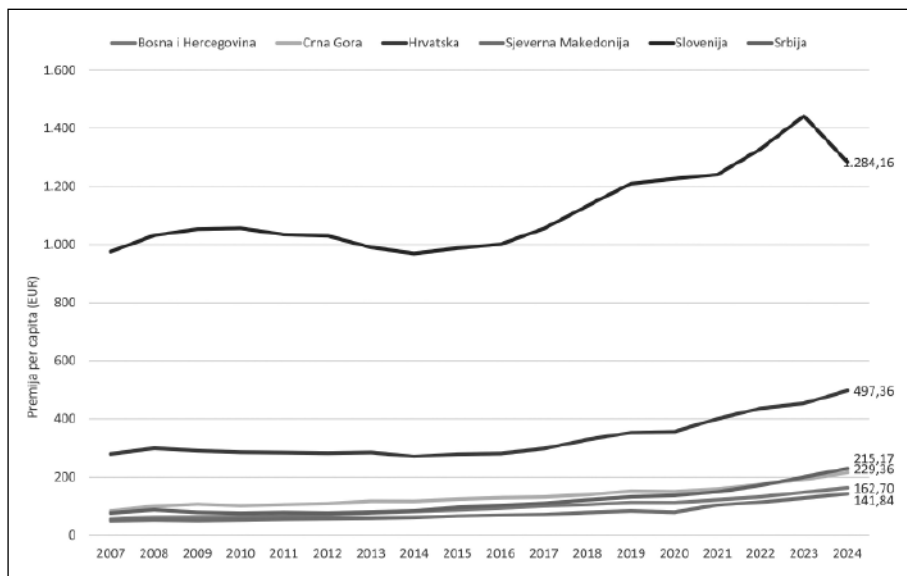
Slika 9 prikazuje trend u penetraciji osiguranja (udjelu premije osiguranja u BDP-u), dok se Slika 10 odnosi se na gustinu osiguranja (premiju osiguranja *per capita*) za pojedine zemlje regije. Prosječna penetracija osiguranja u regiji smanjena je sa 2,64 %, koliko je zabilježeno u 2023. godini, na 2,51 % u 2024. godini. Trend njenog opadanja u posljednje vrijeme prisutan je nakon 2020. godine, kada je dostigla vrijednost od 3,09 %. Nasuprot tome, gustina osiguranja u regiji bilježi blagi rast – sa 378 EUR u 2023. godini porasla je na 385 EUR u 2024. godini (što je zasigurno, između ostalog, povezano i sa depopulacionim trendom). Usporedbe radi, tržište EEA zabilježilo je u 2023. godini penetraciju osiguranja od 6,89 %, što je približno 2,6 puta više nego u ADRIA regiji, dok je gustina osiguranja iznosila 2.683 EUR, što je čak 7,1 puta više nego u zemljama ADRIA regije. S druge strane, tržište CEE u 2023. godini imalo je nešto nižu penetraciju osiguranja u odnosu na ADRIA regiju, i to u iznosu od 2,17 %, dok je gustina osiguranja iznosila 414 EUR.

Slika 9. Penetracija osiguranja na tržištu ADRIA regije u periodu 2007. – 2024. godine

Najveći nivo penetracije osiguranja zabilježen je, očekivano, u Sloveniji (4,1 %), a penetracija osiguranja u drugim zemljama regije kretala se od 1,7 u Sjevernoj Makedoniji do 2,2 % u Hrvatskoj.

Slika 10. Gustina osiguranja na tržištu ADRIA regije u periodu 2007. – 2024. godine

Slično kao i kod penetracije osiguranja, najviši nivo gustine osiguranja zabilježen je u Sloveniji, 1.284,2 EUR, zatim slijedi Hrvatska sa 497,4 EUR, a u ostalim zemljama regije gustina osiguranja kreće se u rasponu od 141,8 EUR (Sjeverna Makedonija) do 229,4 EUR (Srbija).

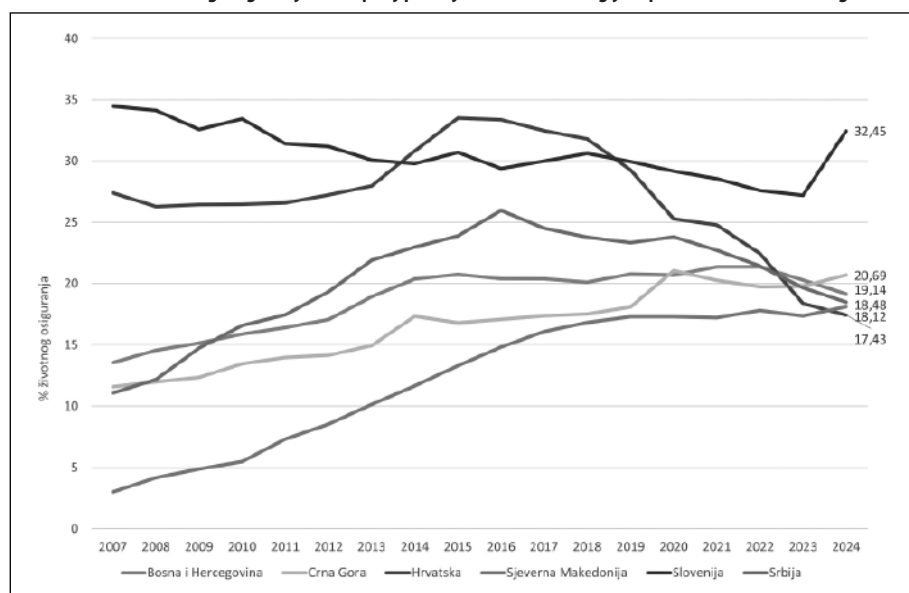
Kada je riječ o strukturi premije osiguranja, prosječno učešće životnih osiguranja u ukupnoj premiji osiguranja regije u 2024. godini iznosilo je 23,6 % i zabilježilo je blagi porast u odnosu na 2023. godinu, kada je taj udio iznosio 22,6 %. Za usporedbu, prosječno učešće životnih osiguranja u ukupnoj premiji osiguranja na tržištu zemalja članica EEA iznosilo je 55,7 % u 2023. godini, dok je u zemljama CEE taj udio bio 26,3 %.

Slika 11 pokazuje da je najveće učešće životnih osiguranja u 2024. godini zabilježeno u Sloveniji, 32,5 %, a najmanje, neočekivano, u Hrvatskoj, 17,4 % (vjerovatno zbog implementacije MSFI 17).

Sektorom finansijskih usluga u svim zemljama ADRIA regije dominiraju komercijalne banke (počev od 69,7 % u Hrvatskoj pa sve do 94,2 % u Crnoj Gori), koje već duži niz godina igraju ključnu ulogu u očuvanju ekonomske stabilnosti i podsticanju privrednog razvoja. Izrazita bankocentričnost finansijskog sistema najbolje se može uočiti sa Slike 12, koja prikazuje udio

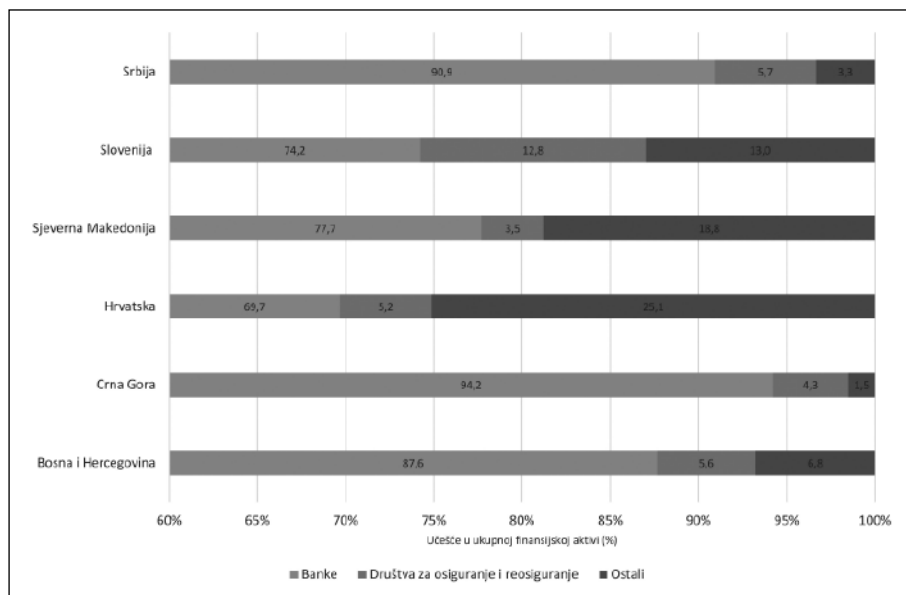
pojedinih finansijskih institucija u ukupnoj finansijskoj aktivu u 2023. godini.⁷ Ukupna aktiva finansijskog sektora iznosila je 286,0 milijardi EUR, pri čemu je bankarski sektor u prosjeku učestvovao sa 77,4 %, dok je sektor osiguranja, kao drugi po značaju, imao udio od 7,1 % (s 20,4 milijarde EUR ukupne aktive). Pored toga, na Slici 13 prikazana je profitabilnost izražena kao stopa prinosa na prosječnu aktivu (ROAA). Sektor osiguranja ostvario je ROAA od 1,36 %, dok su banke ostvarile višu stopu prinosa od 2,02 %, nasuprot 2022. godini kada je ROAA za banke bila 1,29 %, a za sektor osiguranja 2,24 %. Ukupna dobit sektora osiguranja u 2023. godini iznosila je 270,5 miliona EUR, a bankarski sektor generisao je dobit od čak 4.353,1 miliona EUR (16,1 puta veću od sektora osiguranja).

Slika 11. Učešće životnog osiguranja u ukupnoj premiji tržišta ADRIA regije u periodu 2007. – 2024. godine

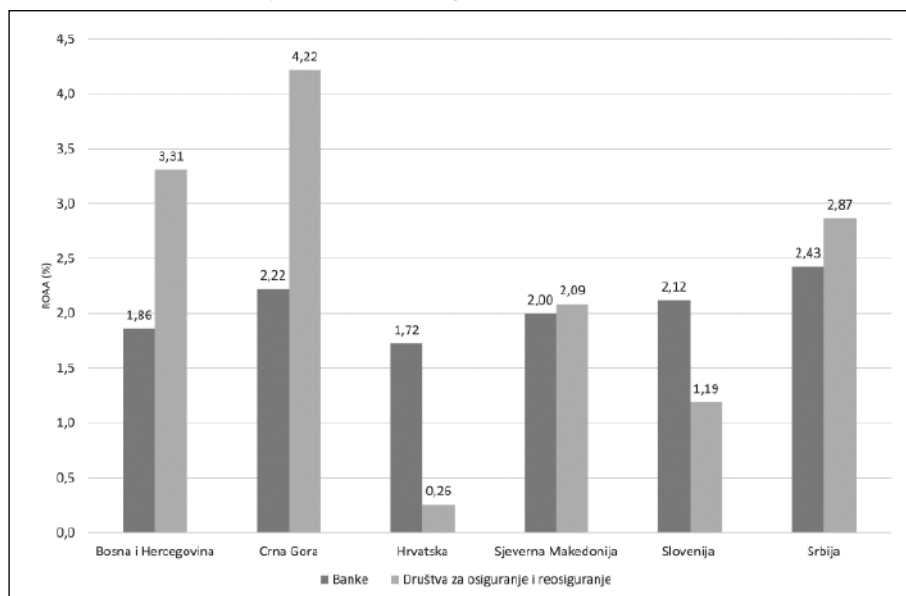

⁷ Podaci za 2024. godinu u vrijeme pisanja ovog rada nisu bili dostupni.

Slika 12. Učešće u ukupnoj aktivnoj finansijskog sektora u 2023. godini

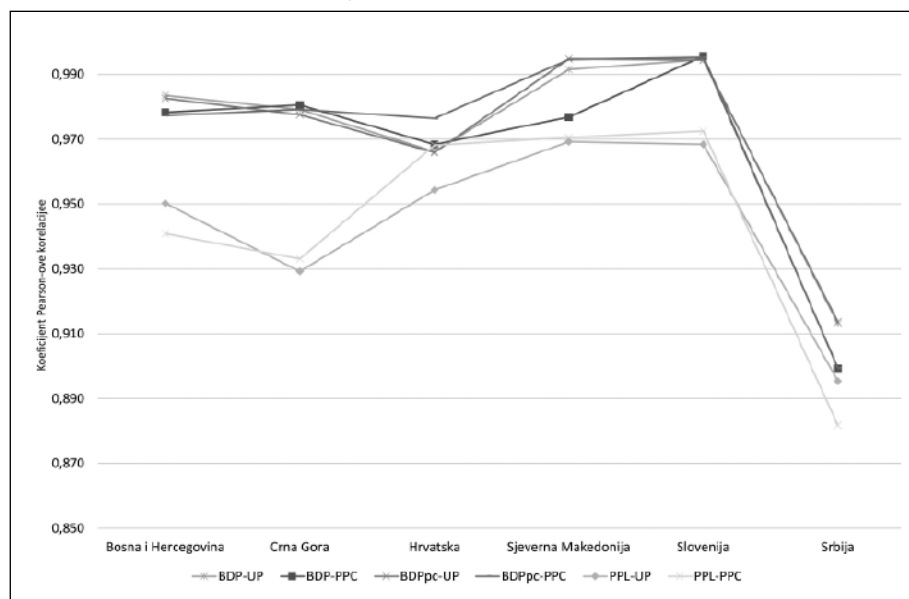

Slika 13. Stope prinosa na prosječnu aktivnu u 2023. godini

Koeficijenti Pearson-ove korelacije za različite parametre pokazuju da je povezanost razvoja tržišta osiguranja regije i makroekonomskog okruženja ostala na istom nivou nakon što su vremenske serije produžene za još jednu godinu. Ponovo su statistički veoma značajni odnosi između promjena: BDP i ukupne premije, BDP i premije *per capita*, BDP *per capita* i ukupne premije, BDP *per capita* i premije *per capita*, prosječne plate i ukupne premije te prosječne plate i premije *per capita*. Slika 14 pokazuje veoma visoke pozitivne Pearson-ove korelacije, čiji se koeficijenti za ove parametre kreću od 0,882 do 0,996.

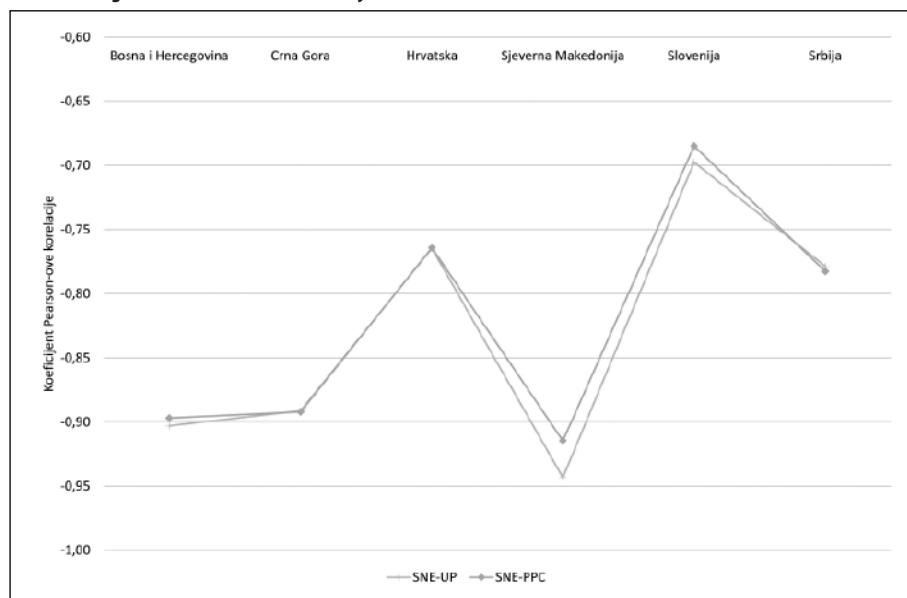
Slika 14. Pozitivna Pearson-ova korelacija

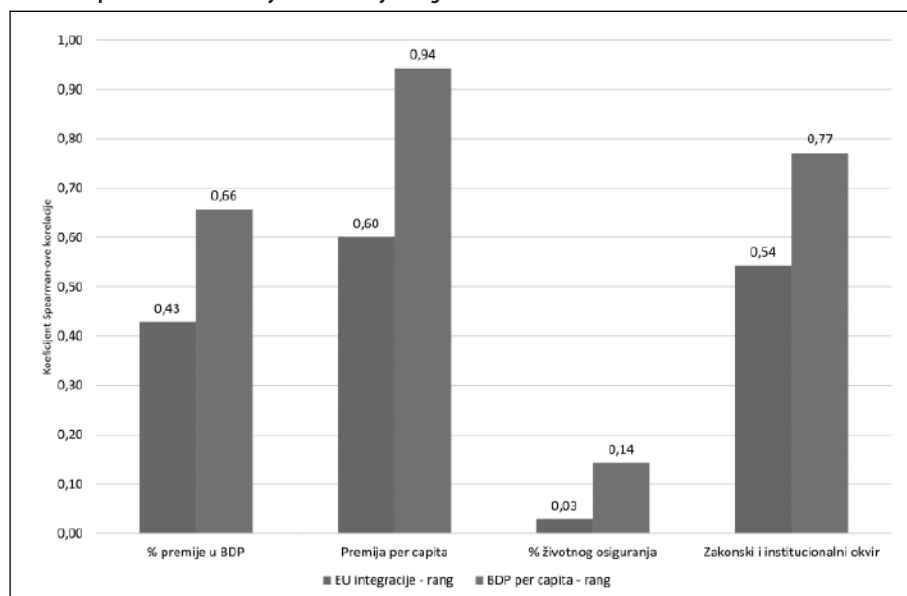
Statistički veoma značajna negativna korelacija postoji između stope nezaposlenosti i ukupne premije, kao i stope nezaposlenosti i premije *per capita* za sve zemlje regije, a ona se kretala u intervalu od -0,943 do -0,685.

Ako podatke o stepenu integracije u Evropsku uniju, BDP-u *per capita*, kao narelevantnijem pokazatelju dostignutog nivoa ekonomskog razvoja, i stepena razvoja sektora osiguranja u zemljama regije posmatramo na ordinalnoj skali za 2024. godinu, možemo uporediti Spearman-ove koeficijente korelacije ranga među zemljama ADRIA regije prema sljedećim pokazateljima dostignutog razvoja sektora osiguranja: penetracija osiguranja, gustina osiguranja, učešće životnog osiguranja u ukupnoj premiji i zakonski i institucionalni okvir. Slika 16 pokazuje da se ovi koeficijenti nisu mijenjali u odnosu na 2023. godinu

Slika 15. Negativna Pearson-ova korelacija

Slika 16. Spearman-ovi koeficijenti korelacije ranga

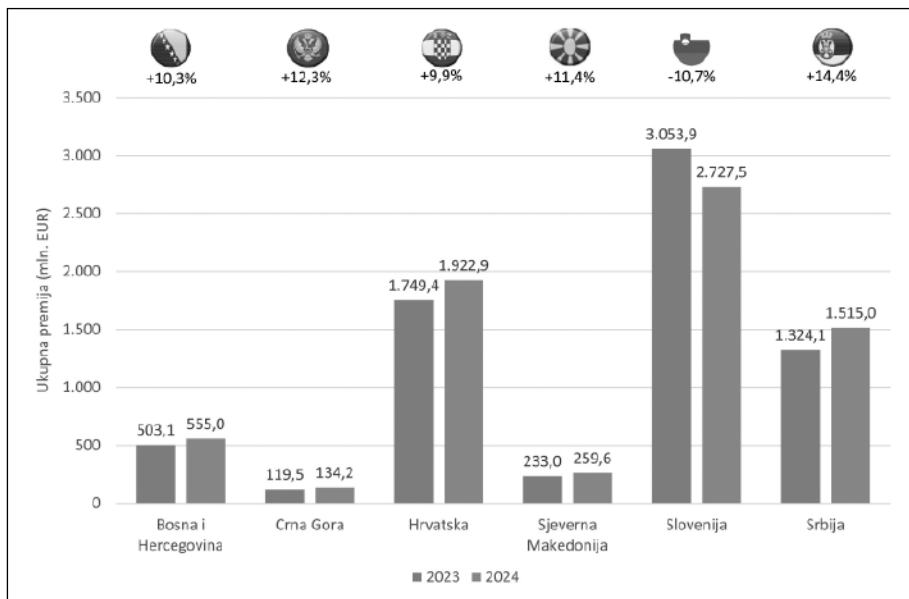

i znatno su viši za rang po BDP-u *per capita*, nego kod ranga po stepenu integracije u Evropsku uniju. To dodatno potvrđuje da je povezanost razvoja sektora osiguranja sa BDP *per capita* puno veća nego sa evropskim integracijama zemalja ADRIA regije. Kao i za prethodnu godinu, i u 2024. godini po pitanju učešća životnog osiguranja nema korelacije, odnosno učešće životnog osiguranja u zemljama ADRIA regije nije povezano sa dostignutim stepenom integracije ovih zemalja u Evropsku uniju.

3. Kontinuitet rasta tržišta ADRIA osiguranja tokom 2024. godine

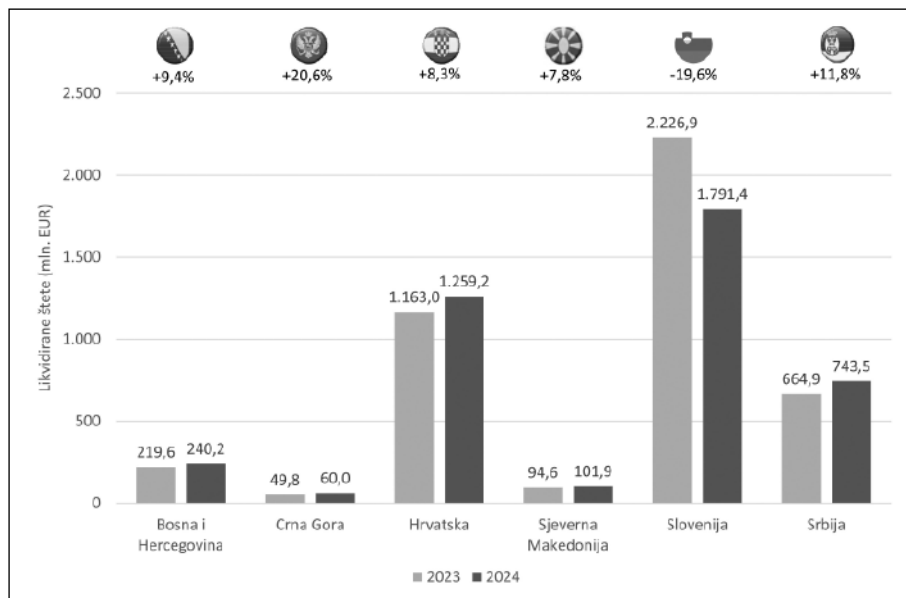
Podaci o tržištu osiguranja u ADRIA regiji za 2024. godinu ukazuju na nastavak rasta u većini segmenata poslovanja.

Slika 17. Ukupna premija tržišta osiguranja zemalja ADRIA regije u 2023. i 2024. godini

Na Slici 17 može se primijetiti da Slovenija, s najvećom ukupnom premijom od 2.727,5 miliona EUR, čini 38,3 % ukupnog tržišta ADRIA regije u 2024. godini. Međutim, ona je ujedno ostvarila i najveći apsolutni pad premije u odnosu na 2023. godinu – za 326,4 miliona EUR, odnosno 10,7 %. Nasuprot tome, najveći apsolutni i relativni rast zabilježila je Srbija, i to u apsolutnom iznosu od 190,9 miliona EUR i sa stopom rasta od 14,4 %. Važno je naglasiti da su, izuzev Slovenije, sva tržišta osiguranja zemalja ADRIA regije su u 2024. godini zabilježila dvocifrenu stopu rasta (Hrvatska 9,9 %).

Slika 18. Likvidirane štete na tržištu osiguranja ADRIA regije u 2023. i 2024. godini

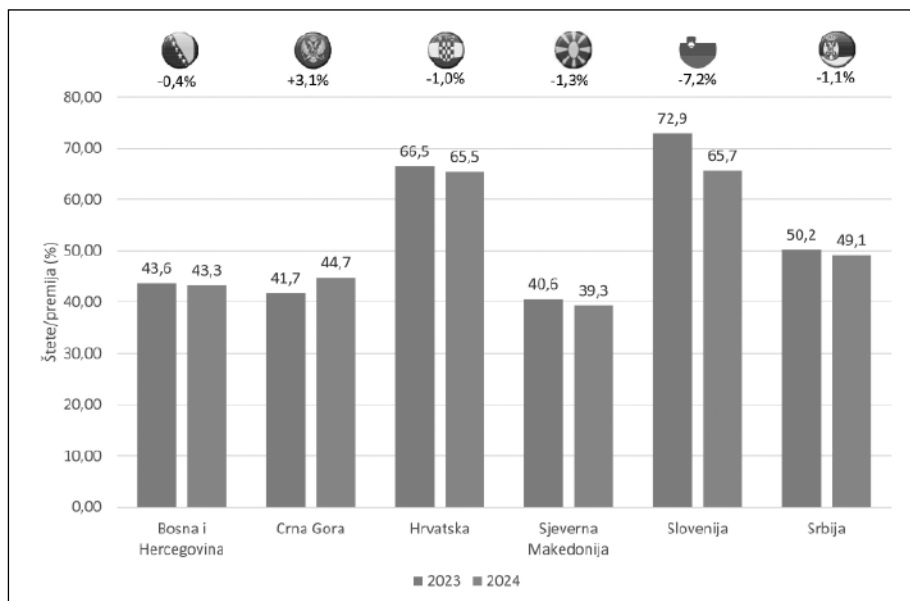

Ukupne likvidirane štete na tržištu osiguranja ADRIA regije u 2024. godini iznosile su 4.196,3 miliona EUR i u odnosu na prethodnu godinu smanjile su se za 5,0 % (222,3 miliona EUR). Kao što je prikazano na Slici 18, Slovenija je po pitanju likvidiranih šteta jedina imala pad od 435,5 miliona EUR (19,6 %)⁸, što je dovelo do pada ukupnih likvidiranih šteta u regiji, iako su sve ostale zemlje u 2024. godini zabilježile porast likvidiranih šteta u odnosu na 2023. godinu. Slovenija učestvuje sa 42,7 % u ukupnim likvidiranim štetama regije, a zajedno s Hrvatskom jedina je premašila prag od milijardu EUR – Slovenija s 1.791,4 miliona EUR Slovenija, a Hrvatska s 1.259,2 miliona EUR.

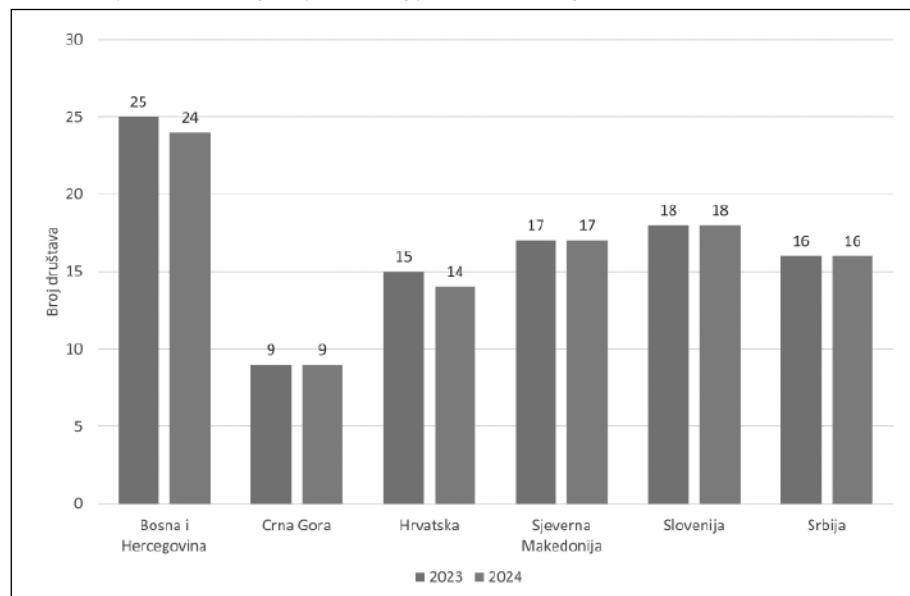
Kvota šteta na nivou tržišta osiguranja ADRIA regije u 2024. godini iznosila je 59,0 %, što predstavlja smanjenje od 4,3 postotna poena u odnosu na 2023. godinu. Najveći doprinos ovom padu dao je značajan pad kvote šteta u Sloveniji, koja je u odnosu na prethodnu godinu smanjena za 7,2 postotnih poena. Najviše kvote šteta u 2024. godini zabilježene su u Sloveniji (65,7 %) i Hrvatskoj (65,5 %), dok su ostale zemlje regije imale kvotu manju od 50 %. Važno je napomenuti da u obračunu kvote šteta nisu korišteni podaci o mjerodavnoj premiji i mjerodavnim štetama, što može značajno utjecati na preciznost interpretacije.

⁸ Podaci o likvidiranim štetama u Sloveniji za 2024. godinu procijenjeni su na osnovu izvještaja za prvo polugodište 2024. godine, koji je objavilo Slovensko udruženje osiguravatelja.

Slika 19. Kvote šteta na tržištu osiguranja ADRIA regije u 2023. i 2024. godini

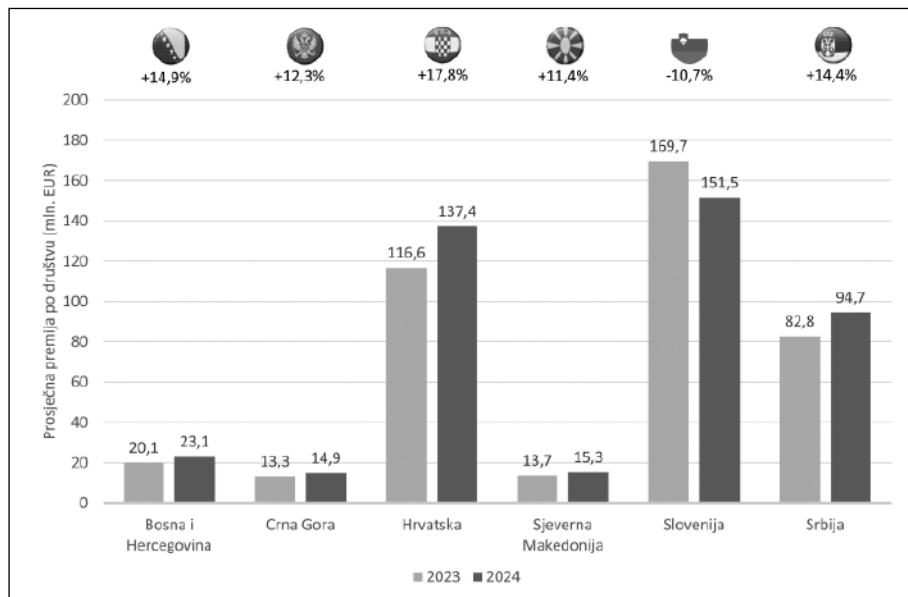

Slika 20. Broj društava za osiguranje ADRIA regije u 2023. i 2024. godini

Kao što se može primijetiti sa Slike 20, broj osiguravajućih društava u ADRIA u regiji u 2024. godini bio je 98 i blago je smanjen u odnosu na prethodnu godinu, kada ih je bilo ukupno 100.

Slika 21. Prosječna premija po društvu u 2023. i 2024. godini

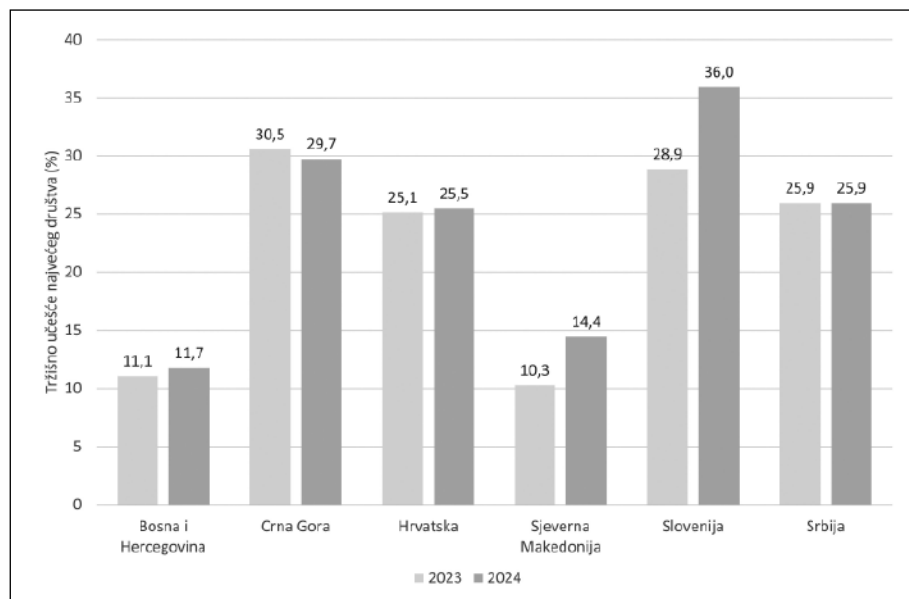

Na tržištu ADRIA regije broj osiguravajućih društava i dalje je nesrazmjerno visok u odnosu na ostvarenu ukupnu premiju, što potvrđuje podatak o prosječnoj premiji po društvu, koja na nivou regije iznosi 72,6 miliona EUR. Kao što je prikazano na Slici 21, ovaj disbalans naročito je izražen u Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Bosni i Hercegovini, gdje je prosječna premija po društvu u 2024. godini iznosila ispod ili nešto više od 20 miliona EUR. U ove tri zemlje, koje učestvuju s 13,3 % u ukupnoj premiji regije, posluje čak 50 osiguravajućih društava, što predstavlja nešto više od polovine ukupnog broja društava u ADRIA regiji. S obzirom na ovu strukturu tržišta, opravdano je očekivati daljnji nastavak procesa spajanja i akvizicija u sektoru osiguranja u navedenim zemljama. Osim njih, i Srbija je u 2024. godini zabilježila prosječnu premiju po društvu manju od 100 miliona EUR, preciznije 94,7 miliona EUR.

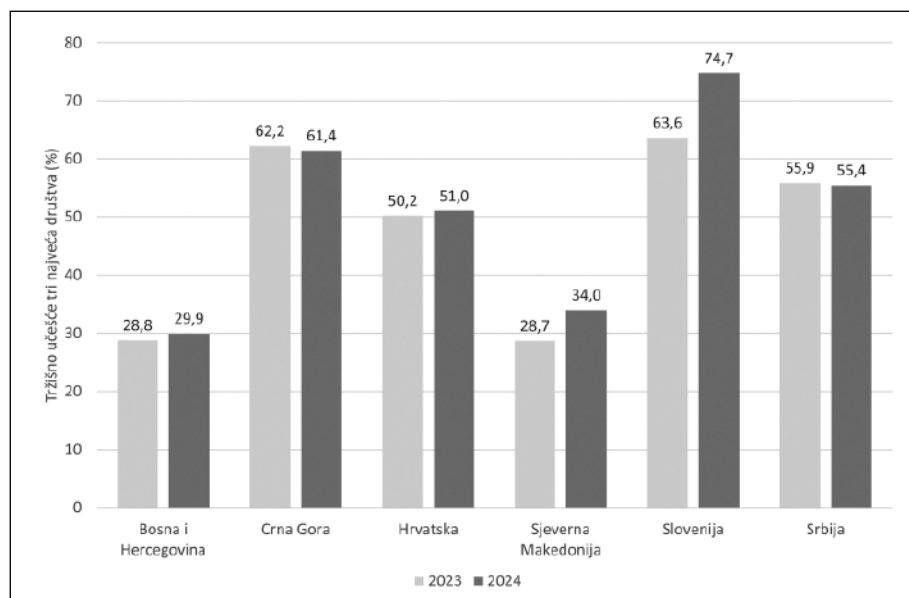
Odabrani indikatori koncentracije tržišta prikazani su na slikama 22–25. Slika 22 pokazuje da je u 2024. godini najveći tržišni udio vodećeg osiguravajućeg društva zabilježen u Sloveniji, gdje je iznosio 36,0 %. Time je Slovenija preuzela primat od Crne Gore, koja je godinama ranije imala najviši stepen tržišne koncentracije. S druge strane, najniži tržišni udio vodećeg društva evidentiran je u Bosni i Hercegovini, gdje je lider na tržištu ostvario učešće od svega 11,7 %.⁹

⁹ Podaci o tržišnom učešću pojedinih osiguravatelja za Srbiju za 2024. godinu procijenjeni su na osnovu podataka za III kvartal 2024. godine, koje je u vrijeme pisanja rada objavila Narodna banka Srbije, a za Sloveniju na osnovu podataka za prvo polugodište 2024. godine, koje je objavilo Slovensko udruženje osiguravatelja.

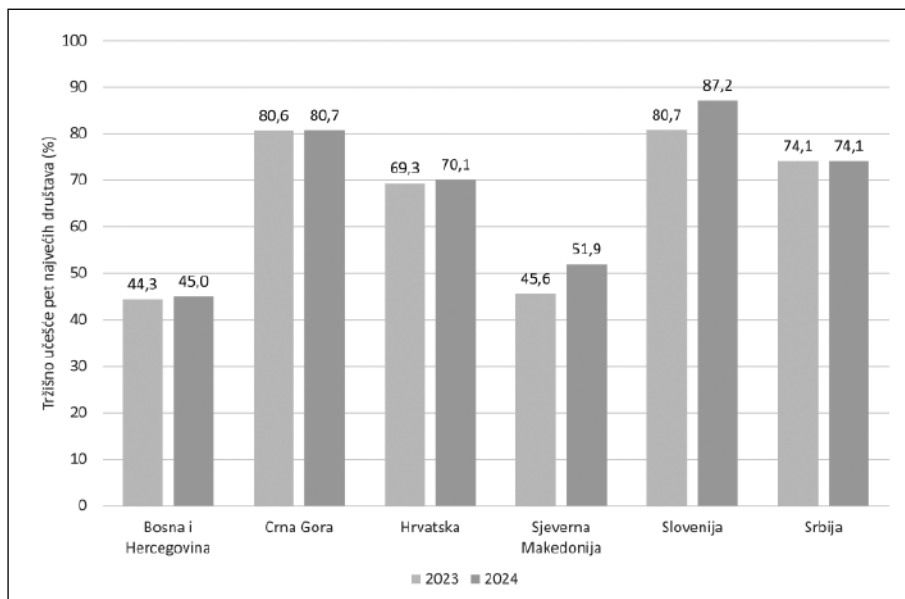
Slika 22. Tržišno učešće najvećeg društva u 2023. i 2024. godini

Slika 23. Tržišno učešće tri najveća društva u 2023. i 2024. godini

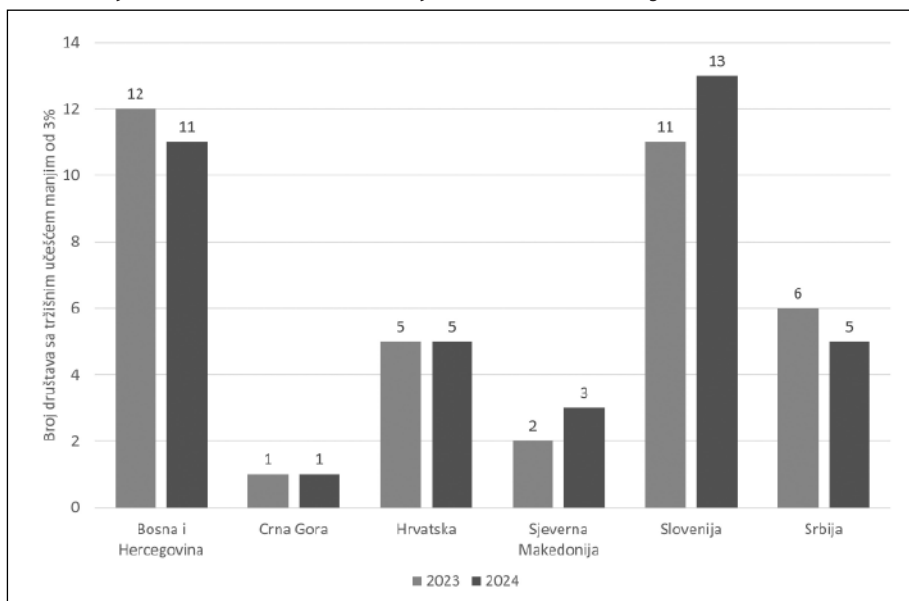
Slika 24. Tržišno učešće pet najvećih društava u 2023. i 2024. godini

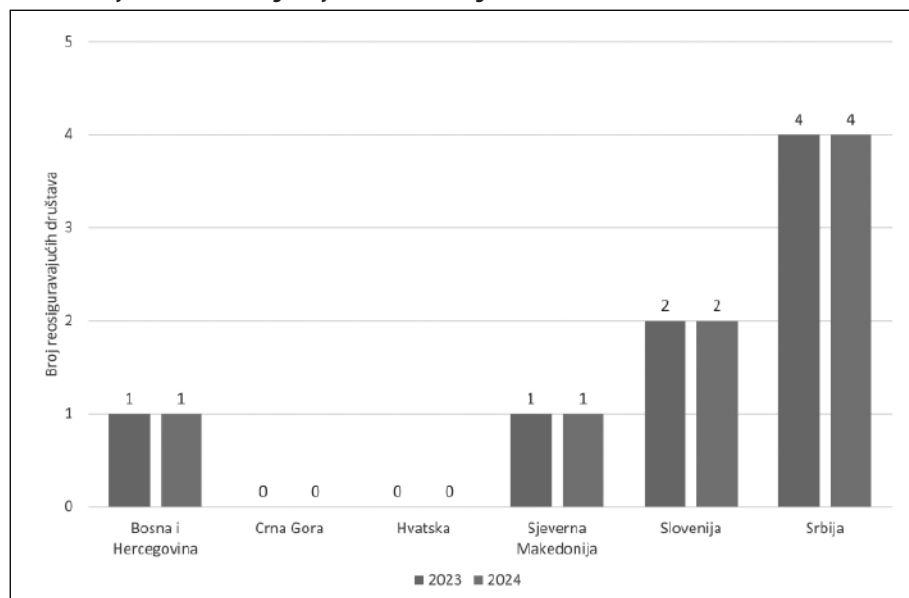
Povrh toga, slike 23 i 24 odnose se na tržišne udjele tri, odnosno pet najvećih osiguravajućih društava u ADRIA regiji, respektivno. Prema prikazanim podacima, tri najveća društva pokrivaju 59,0 % ukupnog tržišta ADRIA regije, dok pet najvećih društava učestvuju sa 75,1 %. Najveće učešće tri najviše rangirana društva po ostvarenoj premiji u 2024. godini zabilježeno je u Sloveniji (74,7 %), dok je najmanje učešće registrovano u Bosni i Hercegovini (29,9 %). Sličan obrazac vidljiv je i kod tržišnog učešća pet vodećih društava – najveće učešće pet najviše rangiranih društava po ostvarenoj premiji u 2024. godini bilo je u Sloveniji (87,2 %), dok je najmanje učešće bilo u Bosni i Hercegovini (45,0 %).

Učešće malih društava na tržištima zemalja ADRIA regije može se aproksimirati brojem društava sa tržišnim učešćem manjim od 3 %, što je prikazano na Slici 25. U 2024. godini ukupan broj takvih društava u regiji bio je 38. Najveći broj ovih društava imale su Slovenija (13) i Bosna i Hercegovina (11), a najmanji Crna Gora (samo jedno društvo). Broj ovih društava u odnosu na 2023. godinu promijenjen je u Bosni i Hercegovini i Srbiji (smanjen za po jedan) i u Sjevernoj Makedoniji i Sloveniji (povećan za jedan i dva, respektivno), dok u Crnoj Gori i Hrvatskoj nije bilo promjena.

Slika 25. Broj društava sa tržišnim učešćem manjim od 3 % u 2023. i 2024. godini

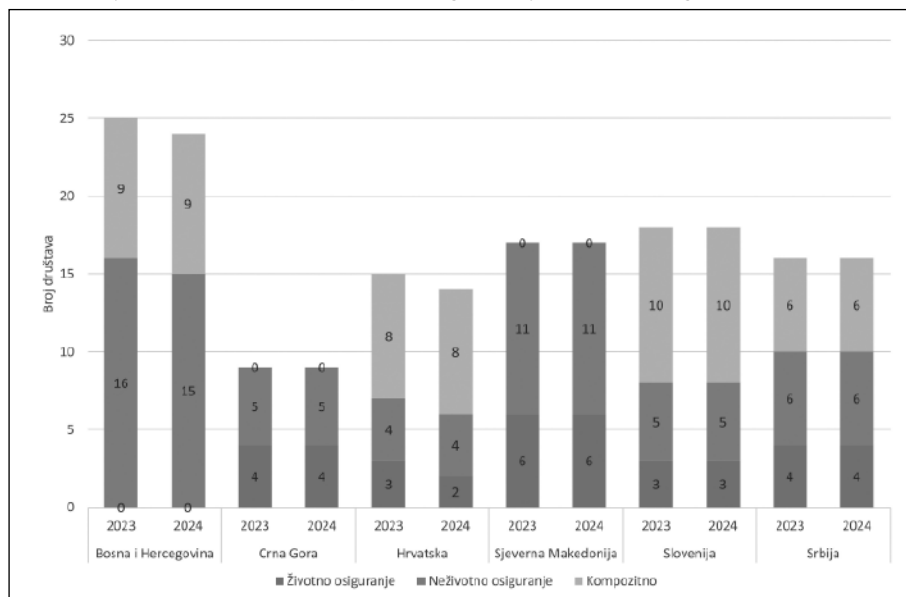

Slika 26. Broj društava za reosiguranje u 2023. i 2024. godini

Slika 26 ilustruje da je u posljednje dvije godine na tržištu ADRIA regije bilo aktivno 8 društava za reosiguranje. Od toga, četiri su registrovana u Srbiji, dva u Sloveniji i po jedno društvo u Bosni i Hercegovini i Sjevernoj Makedoniji. Na tržištima Crne Gore i Hrvatske, u analiziranom periodu, nije bilo registrovanih društava za reosiguranje.

Slika 27. Broj životnih, neživotnih i kompozitnih osiguravatelja u 2023. i 2024. godini

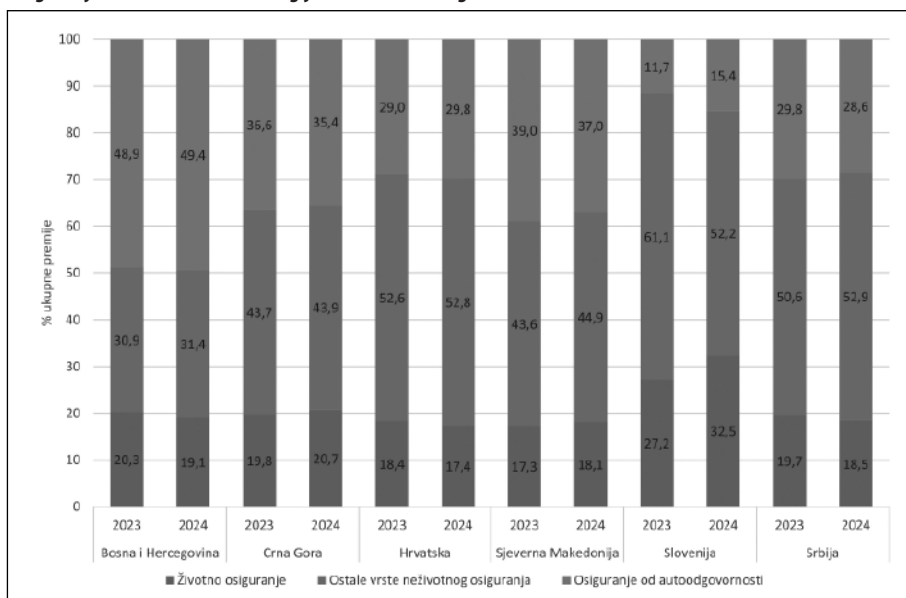

Slika 27 prikazuje strukturu osiguravajućih društava prema vrsti osiguranja na koju su primarno fokusirana, a ta struktura se nije značajno mijenjala u odnosu na prethodnu godinu. I dalje je izražena dominacija društava specijaliziranih za neživotna osiguranja (46), u odnosu na društva koja se bave životnim osiguranjima (19) i kompozitna osiguravajuća društva (33). Najveći broj kompozitnih osiguravatelja zabilježen je u Sloveniji (10), Bosni i Hercegovini (9) i Hrvatskoj (8). Važeći regulatorni okvir u većini zemalja više ne omogućava osnivanje novih kompozitnih društava, budući da se djelatnosti životnog i neživotnog osiguranja moraju organizacijski razdvajati.

4. Struktura premije osiguranja i vlasnička struktura u 2024. godini

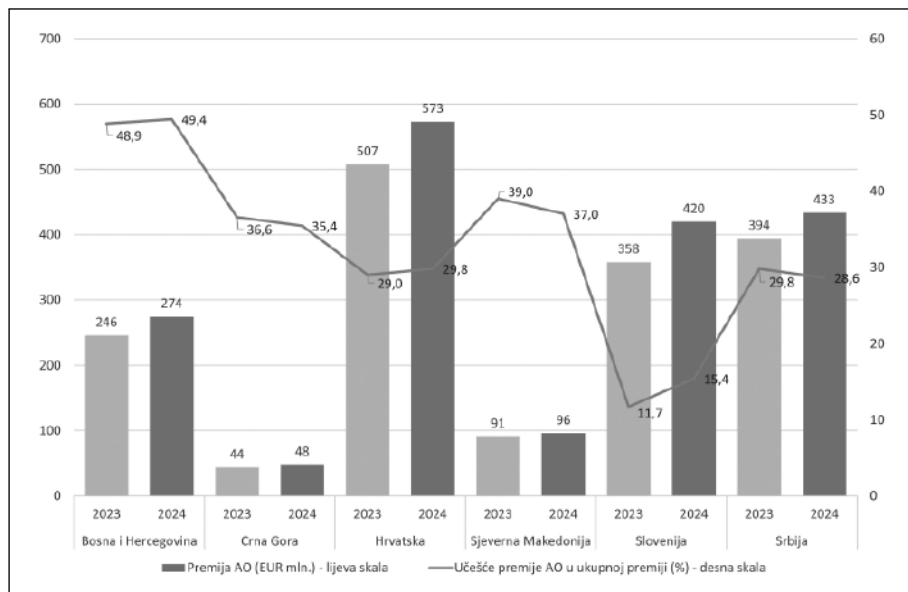
Struktura premije osiguranja nije značajno izmijenjena u odnosu na 2023. godinu u pogledu učešća životnog osiguranja, osiguranja od autoodgovornosti i ostalih vrsta neživotnog osiguranja. Učešće životnog osiguranja u ukupnoj premiji regije povećano je sa 22,6 % na 23,6 %, a učešće premije osiguranja od autoodgovornosti sa 23,5 % na 25,9 %. Nasuprot tome, učešće ostalih neživotnih osiguranja u ukupnoj premiji regije smanjeno je sa 53,9 % na 50,4 %. Kako je prikazano na Slici 28, najveće učešće osiguranja od autoodgovornosti zabilježeno je u Bosni i Hercegovini (49,4 %), Sjevernoj Makedoniji (37,0 %) i Crnoj Gori (35,4 %), dok je učešće osiguranja od autoodgovornosti u ukupnoj premiji u preostalim zemljama regije bilo manje od 30 %.

Slika 28. Učešće životnog osiguranja, osiguranja od autoodgovornosti i drugih vrsta neživotnog osiguranja na tržištima ADRIA regije u 2023. i 2024. godini

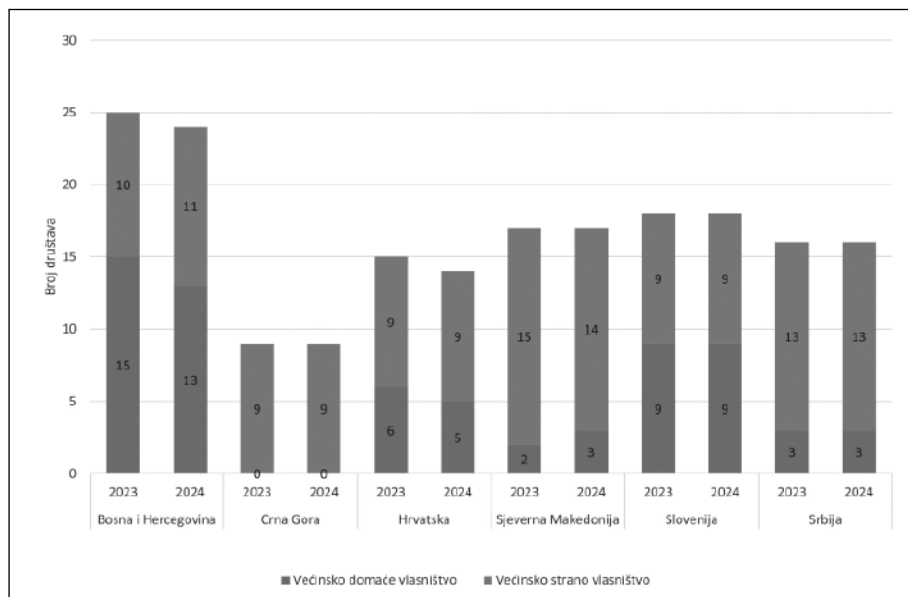

Ukupna premija osiguranja od autoodgovornosti na nivou cijelog tržišta u 2024. godini iznosila je 1.844,0 miliona EUR, što predstavlja 25,9 % ukupne premije, te je povećana za 204,4 miliona EUR (12,5 %) u odnosu na 2023. godinu. Na Slici 29 prikazano je da je najmanje učešće osiguranja od autoodgovornosti zabilježeno u Sloveniji (15,4 %), gdje je ukupna premija ove vrste osiguranja u 2024. godini iznosila 419,7 miliona EUR. Najveći nominalni iznos premije od autoodgovornosti u 2024. godini ostvarila je Hrvatska, sa ukupno 572,9 miliona EUR.

Slika 29. Učešće osiguranja od autoodgovornosti na tržištima osiguranja ADRIA regije u 2023. i 2024. godini

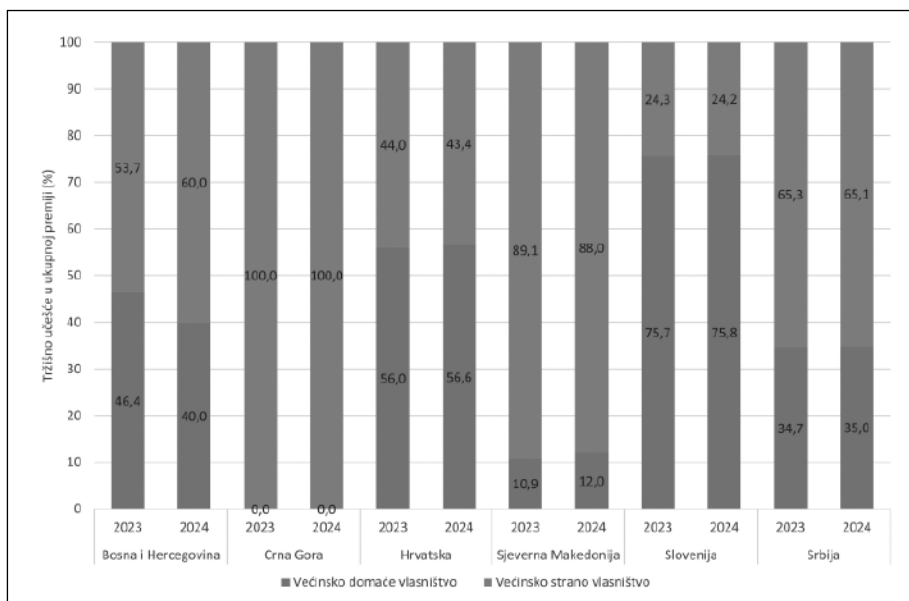
Slika 30. Broj društava sa većinskim domaćim i stranim vlasništvom u 2023. i 2024. godini

Slika 30 pokazuje da je 65 od ukupno 98 društava u regiji u većinskom stranom vlasništvu. Dominacija stranih osiguravatelja naročito je izražena u Crnoj Gori, gdje su svih 9 društava pod većinskim stranim vlasništvom, zatim

u Sjevernoj Makedoniji (14 od 17) i Srbiji (13 od 16). Jedino je u Bosni i Hercegovini broj društava sa domaćim vlasništvom veći, 13 od ukupno 24, dok je u Sloveniji tokom 2024. godine broj društava sa stranim i domaćim vlasništvom bio izjednačen (po 9 u svakoj kategoriji). Među društvima sa većinskim stranim vlasništvom česti su primjeri prekograničnog prisustva – osiguravatelji iz zemalja regije, poput Slovenije i Hrvatske, aktivni su na tržištima drugih zemalja, kao što su Bosna i Hercegovina i Crna Gora.¹⁰

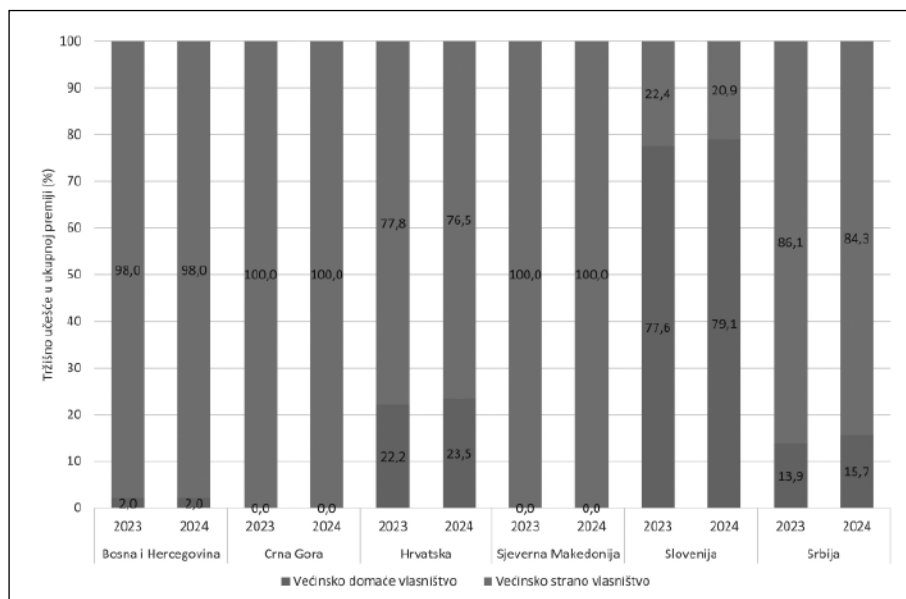
Slika 31. Tržišno učešće društava sa većinskim domaćim i stranim vlasništvom u 2023. i 2024. godini

Posmatrano prema strukturi vlasništva, osiguravatelji sa većinskim stranim vlasništvom ostvarili su tržišno učešće od 44,6 % u ukupnoj premiji osiguranja za 2024. godinu, što predstavlja porast u odnosu na prethodnu godinu kada je to učešće iznosilo 42,6 %. Nakon Crne Gore, gdje ova društva pokrivaju cjelokupno tržište, najveće tržišno učešće osiguravatelja sa stranim vlasništvom zabilježeno je u Sjevernoj Makedoniji (88,0 %) i Srbiji (65,1 %), kao što je već navedeno.

¹⁰ Podaci o vlasničkoj strukturi za Srbiju i Sloveniju za 2024. godinu procijenjeni su na osnovu podataka za 2023. godinu.

Slika 32. Tržišno učešće u premiji životnog osiguranja društava sa većinskim domaćim i stranim vlasništvom u 2023. i 2024. godini

Kada je riječ o životnom osiguranju, tržištima osiguranja u ADRIA regiji dominiraju osiguravatelji iz Evropske unije. Naime, Slika 32 prikazuje da društva u većinskom stranom vlasništvu pokrivaju cjelokupno tržište životnog osiguranja u Crnoj Gori i Sjevernoj Makedoniji, kao i 98,0 % tržišta životnog osiguranja u Bosni i Hercegovini. U ukupnoj premiji životnog osiguranja na nivou regije učestvuju sa 59,8 %, što je posljedica njihovog relativno niskog učešća u Sloveniji (20,9 %) koja istovremeno ima najveće tržište životnog osiguranja u iznosu od 885,1 milion EUR. To predstavlja više od polovine (52,6 %) ukupne premije životnog osiguranja u regiji, koja je u 2024. godini iznosila 1.681,2 miliona EUR.

5. Zaključna razmatranja

Tržište osiguranja ADRIA regije u 2024. godini pokazuje znakove stabilnog rasta, uprkos brojnim unutrašnjim i globalnim izazovima. Uočava se trend postepenog širenja tržišnih segmenata, posebno u domenu životnih osiguranja, digitalizacije i prilagođavanja ponude promjenama u potrošačkom ponašanju. Ipak, sektor i dalje karakterišu niska stopa penetracije osiguranja, snažna dominacija obaveznog osiguranja od autoodgovornosti i značajno zaostajanje za tržištima Evropske unije (odnosno EEA), kao i blagi zaostatak

za CEE zemljama, kako u pogledu regulatorne usklađenosti, tako i u razvoju proizvoda i tržišne kulture.

Postoji izražena korelacija između makroekonomskih pokazatelja i dinamike razvoja sektora osiguranja, što potvrđuje da je ekonomski rast ključni faktor rasta premije i diversifikacije portfolija. Istovremeno, tempo regulatornih reformi – posebno u zemljama koje nisu članice Evropske unije – pokazuje ovisnost o napretku evropskih integracija. Kašnjenja u primjeni regulatornog okvira Solventnost II, liberalizaciji tržišta osiguranja od autoodgovornosti i implementaciji MSFI 17 otežavaju regionalnu harmonizaciju i dugoročnu stabilnost sektora.

Nadalje, tržište osiguranja u ADRIA regiji suočeno je sa strukturnim ograničenjima, i to: nedovoljno razvijenom kulturom osiguranja, ograničenim kapacitetima u segmentu životnih osiguranja i nedovoljno inovativnom ponudom u pogledu savremenih rizika – poput *cyber* prijetnji i prirodnih katastrofa. Umjesto kompeticije zasnovane na cijeni i tržišnom učešću, društva bi trebala razvijati strategije diferencijacije kroz nove proizvode, edukaciju klijenata i jačanje povjerenja u institucije osiguranja.

Značajan potencijal leži u digitalnoj transformaciji, razvoju višekanalske distribucije i saradnji sa bankama, s obzirom na bankocentričnost finansijskih sistema pojedinih zemalja regije, čime se može povećati dostupnost proizvoda i efikasnost prodajnih modela. Također, potrebno je kreirati regulatorni okvir koji će podstaći inovacije, povećati konkurenciju i osigurati održivi rast sektora.

Najzad, daljnji razvoj tržišta osiguranja u ADRIA regiji zavisi od usklađenog djelovanja regulatora, osiguravajućih društava i zakonodavnih tijela. Neophodan je strateški pristup koji uključuje digitalizaciju, regulatornu reformu, promociju kulture osiguranja i jačanje otpornosti sektora na nove rizike. Samo na taj način moguće je postići dugoročnu konvergenciju sa standardima razvijenih evropskih tržišta i osigurati punu funkcionalnost osiguranja kao instrumenta ekonomske stabilnosti i zaštite građana i privrednih subjekata.

Literatura

1. Agencija za nadzor osiguranja Crne Gore, <https://www.ano.me>, pristupljeno: 20. 3. 2025.
2. Agencija za nadzor osiguranja Republike Sjeverne Makedonije, <https://aso.mk/en>, pristupljeno 18. 3. 2025.
3. Agencija za osiguranje u Bosni i Hercegovini, <http://www.azobih.gov.ba>, pristupljeno: 6. 4. 2025.
4. Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, <https://bhas.gov.ba>, pristupljeno: 6. 4. 2025.
5. Bank of Slovenia, <https://www.bsi.si>, pristupljeno: 17. 4. 2025.
6. Centralna banka Bosne i Hercegovine, <https://www.cbbh.ba>, pristupljeno: 6. 4. 2025.
7. Centralna banka Crne Gore, <https://www.cbcbg.me>, pristupljeno: 20. 3. 2025.
8. Državni zavod za statistiku Republike Sjeverne Makedonije, <https://www.stat.gov.mk>, pristupljeno: 18. 3. 2025.
9. Državni zavod za statistiku, <https://dzs.gov.hr>, pristupljeno: 26. 3. 2025.
10. European Insurance and Occupational Pensions Authority, Insurance statistics, https://www.eiopa.europa.eu/tools-and-data/insurance-statistics_en#premiums-claims-and-expenses, pristupljeno 11. 4. 2025.
11. Eurostat database, <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, pristupljeno: 8. 4. 2025.
12. Hrvatska agencija za nadzor finansijskih usluga, <https://www.hanfa.hr>, pristupljeno 26. 3. 2025.
13. Hrvatska narodna banka, <https://www.hnb.hr>, pristupljeno: 26. 3. 2025.
14. Hrvatski ured za osiguranje, <https://huo.hr>, pristupljeno: 26. 3. 2025.
15. Narodna banka Republike Sjeverne Makedonije, <https://www.nbrm.mk>, pristupljeno: 18. 3. 2025.
16. Narodna banka Republike Sjeverne Makedonije, <https://www.nbrm.mk>, pristupljeno: 18. 3. 2025.
17. Narodna banka Srbije, <https://www.nbs.rs>, pristupljeno: 16. 4. 2025.
18. Privredna komora Srbije, 2025., Udruženje finansijskih institucija, Kvartalni bilten za IV kvartal 2024. godine.
19. Republički zavod za statistiku, <https://www.stat.gov.rs>, pristupljeno: 16. 4. 2025.
20. Slovenian Insurance Association, <https://www.zav-zdruzenje.si>, pristupljeno: 17. 4. 2025.
21. Statistical Office of Republic of Slovenia, <https://www.stat.si>, pristupljeno: 17. 4. 2025.
22. Swiss Re Institute, 2024, *Natural catastrophes in 2023: Resilience tested*. Swiss Re Ltd., <https://www.swissre.com/institute/research/sigma-research/2024/natcat-2023.html>, pristupljeno: 8. 4. 2025.
23. Uprava za statistiku, <https://www.monstat.org/cg>, pristupljeno: 20. 3. 2025.
24. XPRIMM Insurance Publications, 2024, Insurance report, Full Year 2023.